

**ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ПРИВАТНИЙ ЗАКЛАД
«ДНІПРОВСЬКИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ**

Кафедра туристичного та готельно-ресторанного бізнесу

На правах рукопису

**БЕСЕДІН ОЛЕКСІЙ ЮРІЙОВИЧ
ФОРМУВАННЯ БЕЗБАР'ЄРНОГО СЕРЕДОВИЩА В
ІНФРАСТРУКТУРІ КУОРТУ**

Спеціальність	<u>241</u>	<u>Готельно-ресторанна справа</u>
	(код)	(назва спеціальності)
Освітня програма	<u>Готельно-ресторанна справа</u>	
	(назва)	
Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня	<u>бакалавра</u>	

Науковий керівник:
Сазонець Ігор Леонідович,
доктор економічних наук, професор

РЕКОМЕНДОВАНО ДО ЗАХИСТУ

Протокол засідання кафедри
№8 від 02.06.2025 р.
т.в.о. завідувача кафедри

Дмитро ЛІСНИЙ

(підпис)

(ім'я, прізвище)

Нормоконтроль

Наталія СЕРПІЄНКО

Дніпро, 2025

**ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ПРИВАТНИЙ ЗАКЛАД
«ДНІПРОВСЬКИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ**

Кафедра туристичного та готельно-ресторанного бізнесу
Освітній ступінь бакалавр
Спеціальність 241 Готельно-ресторанна справа
Освітня програма «Готельно-ресторанна справа»

ЗАТВЕРДЖУЮ

т.в.о. завідувача кафедри
туристичного та готельно-
ресторанного бізнесу

 Дмитро ЛІСНИЙ
«11» березня 2025 р.

**ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ
БЕСЕДИНА ОЛЕКСІЯ ЮРІЙОВИЧА**

1. Тема роботи: **«Формування безбар'єрного середовища в інфраструктурі курорту»**
2. Науковий керівник: доктор економічних наук, професор Сазонець Ігор Леонідович. Затверджені наказом вищого навчального закладу від «10» березня 2025 року № 16-02
3. Термін подання роботи на кафедру: 02.06. 2025 року
4. Мета представленої роботи полягає у висвітленні теоретичних аспектів безбар'єрності та розробці практичних рекомендації щодо впровадження принципів безбар'єрного середовища на курортах на прикладі курортного міста Самар.
5. Завдання кваліфікаційної роботи:
  - систематизувати сучасні курорти, їх архітектурні особливості та основні інфраструктурні елементи;

- охарактеризувати інфраструктурний простір розвитку курортного комплексу;
- визначити сутність інклюзії, її концепції та суперечності;
- провести аналіз формування типової інфраструктури курорту;
- розкрити напрями формування інфраструктури курортів України у відповідності до Стратегії розвитку туризму та курортів України до 2026 р.;
- проаналізувати процес створення безбар'єрності в туристичному та курортному бізнесі України;
- визначити пріоритети формування безбар'єрного простору в інфраструктурі курортного міста Самар;
- надати рекомендації щодо трансформації інфраструктури м. Самар до сучасних вимог безбар'єрності;
- розкрити основні підходи до формування безбар'єрного простору на курорті м. Самар на прикладі Комунального підприємства «Дніпропетровський обласний спеціалізований реабілітаційний центр «Солоний лиман» Дніпропетровської обласної ради.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН ВИКОНАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1.	Вступ	30.03.2025 р	виконано
2.	I Розділ	15.04.2025 р.	виконано
3.	II Розділ	02.05.2025 р.	виконано
4.	III Розділ	27.05.2025 р.	виконано
5.	Робота в цілому	02.06.2025 р.	виконано

Науковий керівник _____

Ігор САЗОНЕЦЬ

Здобувач вищої освіти _____

Олексій БЕСЕДІН

Дата видачі завдання 11.03.2025 р.

АНОТАЦІЯ

Беседін О. Ю. Формування безбар'єрного середовища в інфраструктурі курорту. 74 с., 5 табл., 6 рис., 52 джерела.

Кваліфікаційна робота на здобуття рівня вищої освіти «бакалавр з готельно-ресторанної справи». ВНПЗ «Дніпровський гуманітарний університет», Дніпро, 2025.

У першому розділі роботи викладено теоретичні засади створення безбар'єрної інфраструктури курортів, зокрема систематизовано сучасні курорти, їх архітектурні особливості та основні інфраструктурні елементи; визначено інфраструктурний простір розвитку курортного комплексу, визначено сутність інклюзії, її концепції та суперечності.

У другому розділі проведено аналіз реалізації безбар'єрного середовища в інфраструктурі курорту та визначення шляхів створення безбар'єрних просторів у місцях відпочинку (на прикладі міста Самар), зокрема проведено аналіз формування типової інфраструктури курорту, розкрито напрями формування інфраструктури курортів України у відповідності до Стратегії розвитку туризму та курортів України до 2026 р., проаналізовано процес створення безбар'єрності в туристичному та курортному бізнесі України.

У третьому розділі розглянуто практичні аспекти визначення шляхів створення безбар'єрних просторів у місцях відпочинку (на прикладі міста Самар, яке є курортним в Дніпровському регіоні).

Ключові слова: безбар'єрність, інфраструктура, курорти, інклюзія, місто, напрями.

Список публікацій здобувача:

1. Сазонець І.Л., Беседін О. Ю. Формування безбар'єрного середовища в інфраструктурі курортного міста Самар. *Теоретико-прикладні аспекти розвитку туризму та гостинності в умовах міжнародної економічної інтеграції*. матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., Дніпро, 19 груд. 2024 р. Дніпро, 2025. С.

ABSTRACT

Besedin O. Y. Formation of a barrier-free environment in resort infrastructure. 95 p., 5 tables, 6 figures, 52 sources.

Qualification work for obtaining a bachelor's degree in hotel and restaurant business. "Dnipro Humanitarian University," Dnipro, 2025.

The first chapter of the thesis presents the theoretical foundations for creating a barrier-free resort infrastructure, in particular, it systematizes modern resorts, their architectural features, and main infrastructure elements; determines the infrastructure space for the development of a resort complex, and defines the essence of inclusion, its concepts, and contradictions.

The second chapter analyzes the implementation of a barrier-free environment in resort infrastructure and identifies ways to create barrier-free spaces in recreational areas (using the city of Samara as an example), including an analysis of the formation of a typical resort infrastructure. reveals the directions for the formation of the infrastructure of Ukrainian resorts in accordance with the Strategy for the Development of Tourism and Resorts in Ukraine until 2026, and analyzes the process of creating barrier-free access in the tourism and resort business in Ukraine.

The third chapter examines the practical aspects of determining ways to create barrier-free spaces in recreational areas (using the example of the city of Samara, which is a resort in the Dnipro region).

Keywords: barrier-free, infrastructure, resorts, inclusion, city, directions.

List of publications by the applicant:

1. Sazonets I.L., Besedin O.Y. Formation of a barrier-free environment in the infrastructure of the resort city of Samara. Theoretical and practical aspects of tourism and hospitality development in the context of international economic integration. Materials of the All-Ukrainian Scientific and Practical Conference, Dnipro, December 19, 2024. Dnipro, 2025. P.

Звіт подібності

метадані

Назва організації

Dnipropetrovsk University of Humanities

Заголовок

Диплом Беседін антиплагіат

Автор Науковий керівник / Експерт

БеседінСазонець І.Л.

підрозділ

Dnipropetrovsk University of Humanities

Обсяг знайдених подібностей

Коефіцієнт подібності визначає, який відсоток тексту по відношенню до загального обсягу тексту було знайдено в різних джерелах. Зверніть увагу, що високі значення коефіцієнта не автоматично означають плагіат. Звіт має аналізувати компетентна / уповноважена особа.

25

Довжина фрази для коефіцієнта подібності 2

14541

Кількість слів

116121

Кількість символів

Тривога

У цьому розділі ви знайдете інформацію щодо текстозахисних спотворень. Ці спотворення в тексті можуть говорити про **МОЖЛИВІ** маніпуляції в тексті. Спотворення в тексті можуть мати навмисний характер, але частіше характер технічних помилок при конвертації документа та його збереженні, тому ми рекомендуємо вам підходити до аналізу цього модуля відповідально. У разі виникнення запитань, просимо звертатися до нашої служби підтримки.

Заміна букв		0
Інтервали		0
Мікропробіли		1
Білі знаки		0

Подібності за списком джерел

Нижче наведений список джерел. В цьому списку є джерела із різних баз даних. Колір тексту означає в якому джерелі він був знайдений. Ці джерела і значення Коефіцієнту Подібності не відображають прямого плагіату. Необхідно відкрити кожне джерело і проаналізувати зміст і правильність оформлення джерела.

10 найдовших фраз

ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	НАЗВА ТА АДРЕСА ДЖЕРЕЛА URL (НАЗВА БАЗИ)	Колір тексту	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)
1	Кіфорук С.О. плагіат 2/19/2025 Dnipropetrovsk University of Humanities (Dnipropetrovsk University of Humanities)		20 0.14 %
2	Кіфорук С.О. плагіат 2/19/2025 Dnipropetrovsk University of Humanities (Dnipropetrovsk University of Humanities)		18 0.12 %
3	Кравець-ГР-11.06.2024 антиплаг 6/17/2024 Dnipropetrovsk University of Humanities (Dnipropetrovsk University of Humanities)		17 0.12 %

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ БЕЗБАР'ЄРНОГО СЕРЕДОВИЩА В ІНФРАСТРУКТУРІ КУОРТУ.....	12
1.1. Сучасні курорти, їх архітектурні особливості та основні інфраструктурні елементи.....	12
1.2. Інфраструктурний простір розвитку курортного комплексу.....	19
1.3. Сутність інклюзії, її концепції та суперечності.....	25
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ЗАПРОВАДЖЕННЯ БЕЗБАР'ЄРНОГО СЕРЕДОВИЩА В ІНФРАСТРУКТУРІ КУОРТУ.....	35
2.1. Аналіз формування типової інфраструктури курорту.....	35
2.2. Напрями формування інфраструктури курортів України відповідно до Стратегії розвитку туризму та курортів України до 2026 р.....	43
2.3. Аналіз створення безбар'єрності в туристичному та курортному бізнесі України.....	50
РОЗДІЛ 3. ВИЗНАЧЕННЯ ШЛЯХІВ СТВОРЕННЯ БЕЗБАР'ЄРНОГО ПРОСТОРУ НА КУОРТАХ (НА ПРИКЛАДІ МІСТА САМАР).....	56
3.1. Формування безбар'єрного простору в інфраструктурі курортного міста Самар.....	56
3.2. Трансформація інфраструктури м. Самар до сучасних вимог безбар'єрності.....	62
3.3. Формування безбар'єрного простору на курорті м. Самар на прикладі Комунального підприємства «Дніпропетровський обласний спеціалізований реабілітаційний центр «Солоний лиман» Дніпропетровської обласної ради.....	66
ВИСНОВКИ.....	72
ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАНЬ.....	75
Додаток А.....	79

ВСТУП

Актуальність досліджуваної теми. Безбар'єрне середовище в інфраструктурі курорту означає зручне, комфортне та зручне для користувачів середовище, в якому особи, які потребують безбар'єрного доступу до об'єктів, можуть користуватися продуктами та послугами курорту. На безбар'єрному курорті існуючі бар'єри (фізичні, соціальні, економічні, інформаційно-технічні тощо) мінімізуються, наскільки це можливо, і вживаються заходи для поліпшення спеціальних зручностей та програм курорту, що враховують різні особливості та потреби людей. До осіб, які потребують безбар'єрних об'єктів, належать люди з різними видами та ступенями інвалідності, члени їхніх сімей та супроводжуючі особи, особи, які подорожують з немовлятами та дітьми (дітьми) в дитячих колясках, люди похилого віку та особи, які їх супроводжують, особи, які через хворобу (наприклад, ожиріння, ненормальний зріст, ахондроплазія тощо) потребують особливих умов розміщення та/або послуг, а також інші сім'ї, які потребують додаткових (як правило, особливих) умов для користування туристичними продуктами та послугами.

Теоретично, не всі аспекти створення безбар'єрної інфраструктури для відпочинку були повністю досліджені. У цьому дослідженні ми спробуємо розглянути такі практичні питання, пов'язані зі створенням безбар'єрної інфраструктури для відпочинку: теоретичні основи створення безбар'єрного середовища в інфраструктурі для відпочинку, аналіз реалізації безбар'єрного середовища в інфраструктурі для відпочинку та визначення шляхів створення безбар'єрних просторів у місцях відпочинку (на прикладі міста Самар). Місто Самар є центром відпочинку в Дніпровському регіоні. Місто оточене численними медичними, оздоровчими, реабілітаційними та розважальними закладами і протягом усього року приваблює відвідувачів з усієї країни для відпочинку та дозвілля.

Інфраструктура курортів відіграє вирішальну роль у подорожах мільйонів людей по всьому світу. Від готелів і курортів до транспортних мереж і визначних пам'яток – добре розвинена інфраструктура є необхідною умовою для зростання туристичної галузі та економічної ефективності. Безбар'єрна туристична інфраструктура включає в себе ряд взаємопов'язаних елементів, серед яких: транспортна інфраструктура, туристичні послуги, транспортні послуги, послуги з розміщення, послуги харчування, послуги дозвілля та розваг, віртуальні туристичні послуги та безбар'єрна туристична інформаційна інфраструктура. До постачальників туристичних послуг належать санаторії, курорти, оздоровчі центри, лікувальні готелі, транспортні підприємства тощо. До цієї групи також належать підприємства, які безпосередньо не надають туристичних послуг, але діяльність яких впливає на рішення людей щодо подорожей (рекламні агентства, туристичні критики, блогери тощо). Тому безбар'єрна туристична інфраструктура повинна бути здатна надавати безбар'єрні туристичні послуги.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасні вчені активно працюють над питаннями інклюзивності та створення безбар'єрного середовища. Педагоги розробляють нові методи інклюзивної освіти, психологи проводять наукові дослідження в галузі психологічної реабілітації та соціалізації особистості, соціологи вивчають ставлення суспільства до людей з інвалідністю та проблеми подолання дисбалансу в їхньому співіснуванні з іншими членами суспільства. Соціологи беруть участь у дослідженні ставлення суспільства до людей з інвалідністю та подоланні дисбалансу в їхньому співіснуванні з іншими членами суспільства, а економісти зосереджують увагу на організаційних, економічних, фінансових та соціальних аспектах створення інклюзивного середовища.

Важливі теми та питання розвитку безбар'єрного середовища в готельно-ресторанному бізнесі як чинника соціально-економічного розвитку висвітлені у дослідженнях І. Антоненко, О. Баб'як, А. Бурачика, О. Вівсянника, Т. Гринько, К. Гудим, О. Дація, В. Джинджояна, О. Джусова,

Л. Ліпич, В. Редько, В. Саричева, І. Сазонця, Г. Тарасюк, С. Хамініч та ін. У своїх працях дослідники охарактеризували соціальні чинники та управлінські підходи до організації діяльності курортів, санаторно-курортних закладів, соціальне значення запровадження інклюзивних підходів, організацію курортної справи, організаційні аспекти розвитку безбар'єрного середовища в курортній справі.

Мета представленої роботи полягає у висвітленні теоретичних аспектів безбар'єрності та розробці практичних рекомендації щодо впровадження принципів безбар'єрного середовища на курортах на прикладі курортного міста Самар.

Досягнення мети дослідження передбачає розв'язання таких **завдань**:

- систематизувати сучасні курорти, їх архітектурні особливості та основні інфраструктурні елементи;
- охарактеризувати інфраструктурний простір розвитку курортного комплексу;
- визначити сутність інклюзії, її концепції та суперечності;
- провести аналіз формування типової інфраструктури курорту;
- розкрити напрями формування інфраструктури курортів України у відповідності до Стратегії розвитку туризму та курортів України до 2026 р.;
- проаналізувати процес створення безбар'єрності в туристичному та курортному бізнесі України;
- визначити пріоритети формування безбар'єрного простору в інфраструктурі курортного міста Самар;
- надати рекомендації щодо трансформації інфраструктури м. Самар до сучасних вимог безбар'єрності;
- розкрити основні підходи до формування безбар'єрного простору на курорті м. Самар на прикладі Комунального підприємства «Дніпропетровський обласний спеціалізований реабілітаційний центр «Солоний лиман» Дніпропетровської обласної ради.

Об'єктом дослідження є створення інфраструктури безбар'єрного середовища на курортах України в його сучасному стані та виявлення подальших напрямів розвитку.

Предмет дослідження – чинники, форми та методи розвитку інфраструктури безбар'єрного середовища в на курортах України з урахуванням міжнародного досвіду.

Методи дослідження. В роботі використані такі загальнонаукові та спеціальні методи дослідження як структурно-логічний аналіз для визначення сутності інфраструктури безбар'єрного середовища; історичний метод – для визначення сутності інклюзії, її концепцій та суперечностей; метод теоретичного аналізу – для систематизації сучасних курортів, їх архітектурних особливостей та основних інфраструктурних елементів, математичної статистики – для формування цифрового матеріалу в процесі статистичного дослідження аналізу безбар'єрності інфраструктури. Дослідження засноване на загальних положеннях економічної теорії та менеджменту щодо формування безбар'єрного середовища на курортах.

Наукова новизна роботи полягає в удосконаленні існуючих методичних підходів та розробки наукових на курортах на прикладі курортного міста Самар.

Практичне значення дослідження полягає у можливості та доцільності використання представлених у ньому фактологічного, статистичного матеріалу та теоретичних положень для розвитку інфраструктури безбар'єрного середовища на курортах України, зокрема, в м. Самар та в санаторіях, курортах, рекреаційних готелях цього міста.

Апробація роботи. Здобувач вищої освіти Беседін О. Ю. підготував матеріали «Формування безбар'єрного середовища в інфраструктурі курортного міста Самар» на Всеукраїнську науково-практичну конференцію «Теоретико-прикладні аспекти розвитку туризму та гостинності в умовах міжнародної економічної інтеграції», що відбулася 29 травня 2025 р. Дніпро, 2025.

Структура кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, переліку джерел. Робота містить 6 рисунків, 5 таблиць, 1 додаток. Перелік використаних джерел містить 52 найменування. Осяг роботи становить 74 сторінки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ БЕЗБАР'ЄРНОГО СЕРЕДОВИЩА В ІНФРАСТРУКТУРІ КУОРТУ

1.1. Сучасні курорти, їх архітектурні особливості та основні інфраструктурні елементи

У сучасному суспільстві, яке модернізується та швидко розвивається у всіх сферах, соціальна інтеграція та комунікація набувають все більшого значення, що призводить до зростання інтересу до дослідження розвитку курортних регіонів. Якість послуг у сфері дозвілля у всьому світі швидко покращується. Відомі міжнародні курортні регіони, такі як Туреччина, Таїланд та Єгипет, які зосереджуються виключно на високоякісних послугах та великих готельних комплексах, поступово втрачають туристів. Нові тенденції в організації дозвілля пробуджують у туристів інтерес до відпочинку та екзотичних вражень. Розвиток рекреаційних зон почався вже багато років тому. Курорти популярні не тільки серед пацієнтів, але й приваблюють здорових людей, які мають фінансові можливості для відпочинку. Грецькі острови Кос та Епідавр, а також світський курорт Бая в Римі є типовими прикладами курортів античності.

Курорти вважаються спеціально охоронюваними територіями, які служать для оздоровлення, лікування, профілактики захворювань і медичної реабілітації, активно використовують природні лікувальні засоби і мають необхідні для їх функціонування будівельні споруди. Курорти плануються як самостійно сформовані, ізольовані території, які є функціональними одиницями міст і селищ для відпочинку, розташованих за межами міських і сільських населених пунктів, і водночас є органічною складовою інших населених пунктів. Вони включають об'єкти та споруди для відпочинку та дозвілля. Відпочинкові та рекреаційні об'єкти в межах курортних зон можуть

бути об'єднані в курортні комплекси за допомогою рішень з просторового планування. Класифікація курортів України представлена на рис. 1.1.

Рисунок 1.1 – Класифікація курортів України за лікувальними властивостями

До визначення курортних комплексів застосовуються особливі вимоги. Основною метою цього рішення є позитивний вплив на психофізіологічні властивості людини та забезпечення відпочиваючих достатньо комфортними умовами проживання. Це завдання було поставлено на початку 1920-х років радянськими архітекторами, які перепланували маєтки буржуазії та дворянства. Ці колишні маєтки з колонами, портиками та просторими терасами отримали нове призначення – санаторії. При цьому головним завданням було оптимальне використання території, підкреслення природного ландшафту та орієнтація будівель у бік річки та моря або в найвигіднішому та наймальовничішому напрямку.

У повоєнний період, тобто в 1960-х і 1970-х роках, курортні комплекси характеризувалися переважно довгими, модерновими конструкціями, побудованими переважно із залізобетону та скла прямокутної форми, фасади яких ритмічно поділялися геометричними елементами.

Все більшої популярності набували просторові та планувальні рішення для об'єктів дозвілля, серед яких були апартаменти для відпочинку, котеджі, санаторні будівлі та будинки для постійного проживання. Особлива увага приділялася питним павільйонам, лазням, концертним залам, басейнам, театрам, циркам та іншим об'єктам дозвілля, які доповнювали архітектуру курортів.

У 1970-х і 1980-х роках терасові будівлі стали поширеним принципом розвитку курортних зон у гірських південних ландшафтах, де для розподілу простору використовувалися ескалатори, сходи, канатні дороги, підвісні мости та пандуси. Сьогодні новим архітектурним рішенням є створення в старих гірських селах, що зберегли свій первісний характер, курортних комплексів, що відповідають сучасним вимогам, та благоустрій навколишнього середовища. У деяких країнах при інтенсивній забудові курортних комплексів використовуються технології, що поєднують максимальну економічність, сучасний комфорт та художню виразність. При розробці курортних зон застосовуються традиційні принципи будівництва та правила поєднання природного ландшафту та архітектури.

В останні роки значно змінилися види відпочинку та дозвілля. Традиційні санаторії та курорти втрачають свій характер місць, де переважно відпочивають люди похилого віку, і перетворюються на багатофункціональні зони відпочинку, щоб задовольнити потреби широкого кола туристів. До найкращих практик просторового планування курортних зон належать збільшення розмірів курортних комплексів, а також охорона та раціональне використання навколишнього середовища. Основні елементи, що впливають на інфраструктуру курорту представлені на рис. 1.2.

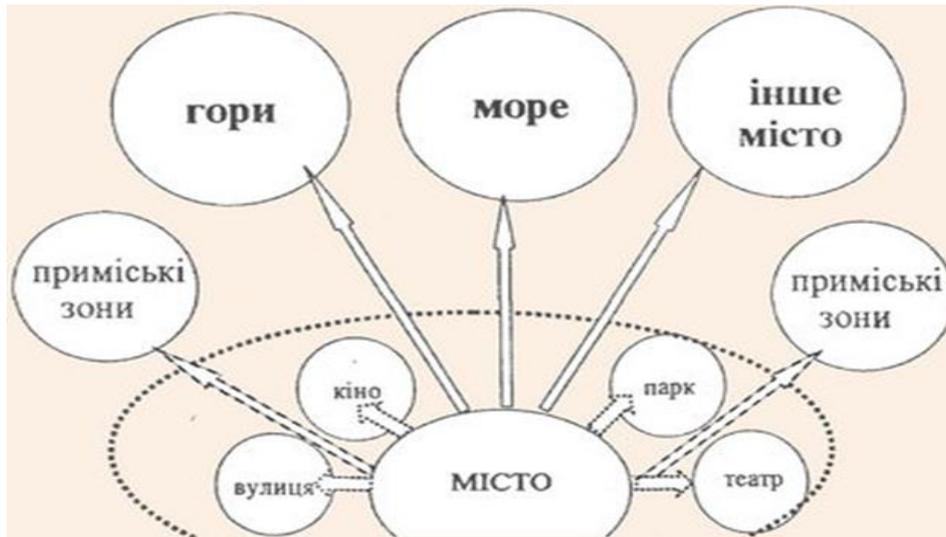

Рисунок 1.2 – Основні елементи, що впливають на архітектурне середовище та інфраструктуру курорту

Румунські курорти Ефорія, Мамає та Мангалія відомі своїм унікальним архітектурним стилем на узбережжі Чорного моря. Ці курорти складаються з будинків у сільському стилі, низьких вілл і високих готелів, з'єднаних між собою ландшафтними садами та відкритими набережними. Курорти Болгарії відомі своїми кафе і ресторанами, які є частиною готельних комплексів, а кінотеатри, театри, вар'єте та інші заклади розміщені в громадських центрах і обслуговують весь курортний комплекс. Курорт Альбена відомий своїм красивим і виразним зовнішнім виглядом, який створюється завдяки контрастному поєднанню рекреаційних будівель і споруд різної висоти. У передмістях Німеччини та Угорщини широко поширені сезонні рекреаційні об'єкти, які були реалізовані завдяки продуманому плануванню та розвитку з використанням регіональних і традиційних елементів архітектури. Туристичний і рекреаційний регіон Светі-Стефан в Чорногорії є прикладом успішної реалізації національного будівельного проекту. В рамках цього проекту було збережено та використано зовнішній вигляд обнесеного стіною рибальського селища XVIII століття на скелястому острові, а всі будівлі та споруди були відремонтовані зсередини та обладнані сучасними зручностями

високого рівня. У країнах з розвинутою ринковою економікою та розвинутою індустрією відпочинку курортні комплекси вирізняються екзотичним виглядом та унікальною плановою структурою.

У Флориді, США, було спроектовано курортний комплекс за зразком індіанського поселення, чий величезний готельний комплекс з ультрасучасними розважальними закладами та станцією монорельсового транспорту гармонійно вписується в ландшафт старовинного селища. У Каліфорнії курорти пропонують розвивати прибережні райони як «привабливі» туристичні регіони та створювати в рекреаційних зонах підводні музеї для спостереження за морською флорою і фауною. У майбутньому водна поверхня буде активно використовуватися в дизайні курортної зони, наприклад, шляхом будівництва підводних будинків. В Австралії, США, Японії та деяких регіонах Південної Америки вже розпочато будівництво підводних парків, які мають стати основою для облаштування прибережних рекреаційних зон. У Марокко в пустелі будують підземні готельні комплекси.

Порівняльний аналіз західної та східної культур показує, що між ними існують значні відмінності в цілях і завданнях створення рекреаційних зон. Метою розвитку дозвілля на Заході є прояв мистецтва та принципів дизайну навколишнього середовища, тоді як на Сході на перший план виходить психофізичний комфорт. Це призводить до різних структур при плануванні курортних зон: у західній культурі в змішаних або регулярних парках зазвичай використовуються симетричні осі, тоді як у Китаї та Японії використовуються асиметричні структури, що імітують природний рельєф. Що стосується екологічних факторів, то на Заході було розроблено систему, за якою штучні елементи інтегруються в природний ландшафт, так що в кінцевому підсумку природне середовище замінюється штучним. На Сході, навпаки, нові елементи були дуже успішно інтегровані в навколишній ландшафт, так що не було необхідності в штучному втручанні в природне середовище.

Аналіз показує, що основним завданням при будівництві сучасних рекреаційних об'єктів є узгодження їх концепції з історичним оточенням.

Важливо, що великі рекреаційні об'єкти радянських часів зараз завантажені лише на 15-20 %. Необхідна реконструкція та модернізація будівельних конструкцій. Перспективним рішенням цих проблем є реконструкція санаторію «Новомосковський», який працює під торговою маркою Санаторій курорт «Орловщина» і поєднує переваги класичних методів курортного будівництва з новим інтегрованим підходом до інфраструктури курортів і рекреаційних об'єктів. Завантаженість курорту збільшилась до 98 % [5].

Дослідження сучасного розвитку курортного регіону дозволило нам визначити наступні ключові аспекти розвитку курортів:

- поява і розвиток курортних комплексів має значний вплив на соціально-економічний рівень країни;
- у процесі створення рекреаційних ресурсів існують значні розбіжності, що відображаються у філософських засадах ландшафтного дизайну та процесі модернізації природних ландшафтних комплексів;
- розвиток рекреаційних ресурсів і технологій вважається важливою складовою формування національної галузі економічного туризму;
- унікальний вигляд рекреаційних зон визначається історичними та культурними пам'ятками, ландшафтним дизайном та іншими важливими рекреаційними ресурсами;
- для ефективного розвитку туризму необхідно проаналізувати рекреаційний потенціал і на основі дослідження сучасного стану розвитку курортних комплексів розробити моделі вдосконалення національних рекреаційних ресурсів.

Останнім часом сучасний підхід до проектування курортних міст полягає в збереженні та поліпшенні існуючої міської інфраструктури. Одночасно він створює єдину містобудівну просторову організацію шляхом об'єднання окремих житлових одиниць, підкреслення природних аспектів та створення комфортних умов. Рекреаційні зони з добре структурованою топографією повинні бути поліпшені з урахуванням історичного контексту. При вільному проектуванні будівель необхідно дотримуватися стандартів

транспортної та пішохідної інфраструктури, наприклад, доступності рекреаційних зон та поліпшення пішохідних доріжок до навколишнього природного ландшафту.

Мистецтво та виразність архітектури курортних комплексів вважаються невід'ємною складовою ландшафтної терапії. Тому такі принципи дизайну, як симетрія, зменшення розмірів будівель, виразність архітектурних елементів, декор, текстура та оздоблення, можуть мати позитивний вплив на психофізіологічні характеристики відпочивальників. У зонах відпочинку не слід планувати великі комплекси без відповідного архітектурного оздоблення. Рекомендується перепланувати об'єкти, що мають вищезазначені фактори.

Дослідження виявило проблеми у створенні та розвитку рекреаційних об'єктів у контексті їхнього оточення в усьому світі. Ця проблема є багатоаспектною і вимагає міждисциплінарних завдань. Рішення виявлених проблем можуть базуватися на впровадженні сучасних тенденцій не тільки в галузі розвитку рекреаційного середовища, але й у суміжних наукових галузях. Аналіз світової практики розвитку курортних комплексів дозволив визначити такі основні принципи формування рекреаційного середовища курортних комплексів:

проектування об'єктів дозвілля з основною метою багатофункціональності;

орієнтація на цілорічну експлуатацію;

пошук раціональних просторових і планувальних рішень для уникнення негативного впливу на навколишнє середовище;

розробка унікальної художньої та просторової концепції зовнішнього вигляду національних курортів.

Все більшого значення набуває забезпечення безперервності та модернізації існуючих структур планування рекреаційної діяльності. При цьому необхідно враховувати національні особливості, інклюзивність інфраструктури, а також зростаюче значення профілактики та реабілітації в

охороні здоров'я. Це вимагає аналізу та інтеграції відповідних практичних і теоретичних матеріалів.

1.2. Інфраструктурний простір розвитку курортного комплексу

Ринок оздоровчих курортів є складним утворенням, функціонування якого залежить від певної інфраструктурної системи. Функціональна діяльність комерційних об'єктів, що складаються з елементів інфраструктурного комплексу, є основою курортно-рекреаційного потенціалу та оздоровчого курортного комплексу. Низка досліджень російських вчених зосереджена на проблемах інфраструктури. О. М. Сазонець [3] розглядає інфраструктуру як складну систему забезпечення життєдіяльності людини. В. В. Джинджоян [12] досліджує структурні проблеми туризму з точки зору забезпечення основних послуг і функцій, аналізує структуру туризму з промислової точки зору. І. Л. Сазонець [2] у своєму дослідженні аналізує курорти як багатофункціональну систему. Лучанська Ю. Г. та Седлецька О. В. [1] (роль торговельних та громадських закладів харчування); О. М. Вісянник [9, 10] аналізує соціально-економічну діяльність курортів. Інфраструктура відпочинку та дозвілля є складною структурою, що складається з декількох взаємопов'язаних елементів – рекреаційних, допоміжних, туристичних та дозвіллевих, які включають різні об'єкти роздрібної торгівлі та громадського харчування і надають туристам комплексні операційні послуги.

Перелічимо основні функції інфраструктури відпочинку та дозвілля:

- відновлення психофізичних функцій людини;
- оздоровлення та лікування;
- надання різних послуг населенню;
- соціальні функції;
- освіта та виховання;
- вивчення навколишнього середовища;
- інфраструктура відпочинку;

транспортна та дорожня інфраструктура;
медична та оздоровча інфраструктура;
інфраструктура прийому (заклади розміщення та харчування);
економічна інфраструктура;
адміністрація та управління;
культурна та історична інфраструктура;
соціальна інфраструктура;
торговельна та споживча інфраструктура;
інфраструктура дозвілля (активний відпочинок, спорт, пляж);
фінанси та економіка.

Інфраструктура розміщення та харчування є основою для створення санаторних та курортних закладів. Вона включає матеріальні ресурси – приміщення та номери, що відрізняються за рівнем комфорту, сервісу та оснащення. Заклади громадського харчування в санаторіях та курортних комплексах мають мультиплікативний ефект на стабільне зростання та розвиток курортно-оздоровчого комплексу в регіоні. Висока якість послуг на курорті базується на поєднанні таких факторів:

природні ресурси та пам'ятки, які історично зробили регіон курортним, соціально-економічні умови та інфраструктурні компоненти.

Підприємства харчової промисловості є основою комплексу профілактики захворювань і включають медичні та оздоровчі компоненти.

Комерційна інфраструктура забезпечує продаж різних споживчих товарів. Вона складається з комерційних установ, ринків, магазинів і торговельних мереж, де споживачі можуть придбати різні споживчі товари.

Економічна інфраструктура є великим блоком, що включає різні економічні елементи: пральні, ремонтні майстерні, опалювальні установки тощо.

Рекреаційна та дозвіллева діяльність виникає на основі об'єктів сфери послуг.

Соціальна інфраструктура для відпочинку та дозвілля включає лікарні, школи, університети, культурні центри, бібліотеки тощо.

Адміністративна інфраструктура складається з адміністративних будівель, діяльність яких спрямована на регулювання всіх технічних процесів та управління персоналом.

Транспортна інфраструктура є одним з найважливіших компонентів організації відпочинку та дозвілля – дороги та їх мережа, автостоянки, гаражі, заправні станції, паркінги.

Інфраструктура дозвілля в сучасних умовах включає об'єкти активного відпочинку, розваг, спорту, культури та історичні об'єкти. Всі елементи інфраструктури відпочинку та дозвілля в певній місцевості взаємодіють між собою і разом формують рекреаційний та дозвіллевий потенціал цієї місцевості.

В даний час порівняльний аналіз рекреаційної та дозвіллевої інфраструктури на державному рівні набуває все більшого значення, оскільки кожен регіон має власний досвід розвитку рекреаційної та дозвіллевої діяльності, що дозволяє порівняти досягнуті результати та існуючі проблеми і є основою для розробки комплексної стратегії розвитку рекреаційних та дозвіллевих комплексів.

Інфраструктура рекреаційних та оздоровчих організацій є дуже складною за своєю структурою та функціональним призначенням, що ускладнює оцінку ефективності всього інфраструктурного комплексу. Оцінка інфраструктури видобутку та використання природних рекреаційних ресурсів базується на розрахунку кількості природних рекреаційних ресурсів (запаси мінеральних вод, запаси грязей тощо), кількості щорічних місць видобутку (рівень видобутку), кількості об'єктів інфраструктури та кількості свердловин.

До відносних показників використання цієї інфраструктури належить частка мінеральних вод на одного відпочиваючого, тобто загальний обсяг видобутку, поділений на кількість відпочиваючих або кількість пропонованих оздоровчих програм. Рентабельність мінеральних джерел можна розрахувати

як відношення прибутку від надання гідротерапевтичних послуг до витрат на видобуток і підготовку мінеральних вод. Окремі категорії інфраструктури, такі як медичні, економічні, соціальні, розважальні та готельні заклади, не можуть бути оцінені окремо. Відносний показник кількості спеціальних закладів розміщення (СЗР) (де найбільша частка припадає на санаторії та курорти) може бути розрахований як частка певної групи населення.

Такими показниками можуть бути: загальна кількість СЗР на 10 000 жителів, кількість медичних закладів на 5 000–10 000 жителів (залежно від чисельності населення), кількість закладів харчування на 500 жителів та кількість закладів дозвілля на 1 000 жителів. При розрахунку відносних показників для міських територій необхідно забезпечити порівнянність результатів, щоб виключити соціально-економічні та регіональні відмінності.

Поліпшення інфраструктури можна оцінити за допомогою анкет, які дають інформацію про привабливість регіону, позитивне сприйняття туристами та частку різних закладів у рекреаційній зоні.

Культурна та історична інфраструктура оцінюється на основі творів мистецтва, будівель, кінотеатрів, театрів тощо. Ефективність цього виду інфраструктури можна оцінити лише на основі кількості об'єктів та кількості відвідувачів, туристів і відпочивальників.

Наразі інфраструктуру дозвілля можна врахувати лише за допомогою додаткових і коригувальних коефіцієнтів, а також шляхом розрахунку відносних показників на одиницю відпочивальника (100, 1000, 10 000, 100 000 осіб).

Спортивна інфраструктура може бути оцінена шляхом статистичного обліку кількості спортивних споруд (спортивних майданчиків, ігрових полів, басейнів тощо) та визначення кількості відвідувачів спортивних комплексів за одиницю часу.

Показники оцінки адміністративно-фінансового комплексу – це статистичні дані про кількість установ. Інформаційно-комунікаційна інфраструктура може бути оцінена за ефективністю роботи, наявністю

постійних засобів зв'язку, покриттям мобільними операторами та наявністю безкоштовного доступу до Інтернету.

Оцінка комерційної інфраструктури може проводитися в таких сферах: облік кількості роздрібних магазинів, наявність торгових площ, наявність вільних площ та кількість щоденних покупців.

Дорожньо-транспортна інфраструктура повинна підлягати комплексній оцінці, починаючи з щільності дорожньої мережі, що дає уявлення про доступність різних курортних зон для жителів та туристів.

Наявність показників оцінки дозволяє не тільки оцінити ефективність використання інфраструктури відпочинку, але й скласти перспективні плани її подальшого розвитку. Перераховані об'єкти інфраструктури виконують певні функції, поєднання яких дозволяє розвивати рекреаційну та оздоровчу діяльність (табл. 1.1).

Слід зазначити, що інфраструктура відпочинку та дозвілля виконує важливу соціальну та економічну функцію в розвитку суспільства. До соціальних завдань інфраструктури належать поліпшення здоров'я населення, зниження загального рівня захворюваності, відновлення втраченої життєвої енергії, а також організація дозвілля та розважальних заходів. До економічних аспектів розвитку об'єктів відпочинку та дозвілля належать стабілізація навколишніх територій, створення нових робочих місць та поповнення бюджетів усіх рівнів. Крім того, можна з великою впевненістю сказати, що інфраструктура відпочинку та дозвілля є основою сталого та стабільного розвитку всього оздоровчого та рекреаційного комплексу.

Система оздоровчого лікування охоплює всі етапи медичної реабілітації та лікування пацієнтів, а також системи відпочинку, розваг та дозвілля. Природні та лікувальні фактори, туристичні та рекреаційні ресурси, а також лікувальне, профілактичне та оздоровче харчування використовуються в комплексних курортних рекреаційних зонах для лікування та проведення різних програм дозвілля.

Таблиця 1.1

Функції елементів інфраструктури курорту

[складено автором]

Назва групи курортної інфраструктури	Функції
Видобуток та використання природно-лікувальних ресурсів	Розробка нових родовищ, видобуток мінеральних вод і грязей, використання мікроклімату і ландшафтних комплексів, а також організація моніторингу за їх якістю
Науковий комплекс	Розробка нових методик санаторно-курортного лікування на основі використання природних лікувальних ресурсів
Лікувальна	Організація та проведення санаторно-курортних лікувальних процедур з метою підвищення якості здоров'я
Оздоровча	Надання додаткових оздоровчих курортних процедур при використанні спа-технологій
Торгівельна	Надання послуг для задоволення повсякденних потреб людини за рахунок придбання необхідної кількості та належної якості товарів
Інфраструктура гостинності та громадського харчування	Організація розміщення та харчування гостей і відпочиваючих санаторно-курортного комплексу. Система харчування на курорті є важливою і системоутворюючою ланкою. Правильно організоване харчування та обслуговування дозволяє підвищити якість санаторно-курортного лікування.
Інфраструктура відпочинку, вільного часу, розважання та рекреації	Організація додаткових рекреаційних занять, які активно використовуються відпочиваючими у вільний від лікування час
Адміністративно-управлінська	Здійснює функції управління санаторно-курортним комплексом, організацією роботи персоналу та розподілу фінансових потоків.
Інформаційно-комунікаційна	Організація зв'язку відпочиваючих і туристів з навколишньою дійсністю
Господарча	Організація надання додаткових господарських послуг для формування комфортного відпочинку та лікування
Транспортна та дорожня	Організація доставки відпочиваючих до санаторно-курортного комплексу, екскурсійні поїздки та безпека дорожнього полотна
Інфраструктура безбар'єрності	Створення умов для рекреантів та туристів з обмеженими можливостями для лікування, оздоровлення, відпочинку та розваг

Рекреаційна інфраструктура є важливою основою для ефективної діяльності існуючих курортних та рекреаційних закладів з унікальними природними лікувальними ресурсами (рис. 1.3). Високі вимоги потенційних клієнтів до якості курортних клінік, курортів та послуг дозвілля вимагають постійного вдосконалення інфраструктурних комплексів для відпочинку

(рівень обслуговування, безпека, характер пропонованих послуг, доступність об'єктів дозвілля, громадське харчування та торгівля), що дозволить курортним та оздоровчим організаціям отримати певну конкурентну перевагу на майбутньому ринку. На жаль, лише великі курорти зі стабільним попитом на оздоровчі послуги можуть дозволити собі активну модернізацію та якісну реконструкцію інфраструктури курортів, оскільки державна підтримка практично відсутня.

Рисунок 1.3 – Складові інфраструктури рекреаційної діяльності

1.3. Сутність інклюзії, її концепції та суперечності

Дослідження питань інвалідності мають науковий характер і впливають з практичних потреб. За даними Всесвітньої організації охорони

здоров'я, близько 15 % населення світу є інвалідами. На жаль, незважаючи на прогрес цивілізації, кількість людей з інвалідністю залишається стабільною або навіть зростає. Від 110 до 190 мільйонів дорослих мають серйозні обмеження мобільності. Значне зростання кількості людей з інвалідністю може створити серйозні економічні, соціальні та психологічні виклики для держав. Інвалідність є важливою темою для суспільства в цілому, тому вона привертає все більшу увагу дослідників, які займаються цією соціальною групою. Понад 180 країн, серед яких і Україна, ратифікували Конвенцію про права інвалідів та зобов'язалися вжити заходів для створення умов, за яких ці люди можуть повною мірою брати участь у всіх аспектах життя та максимально реалізовувати свої фізичні, розумові, соціальні та професійні здібності [22]. Конвенція містить положення, що гарантують свободу пересування, свободу думки і віросповідання, доступ до інформації, приватне життя, повагу, освіту, здоров'я та реабілітацію осіб з інвалідністю.

У рамках Конвенції Україна зобов'язалася поважати універсальні права людини громадян цієї групи. Відповідно до статті 9 документа, держави повинні вжити відповідних заходів для забезпечення доступу осіб з інвалідністю до фізичного середовища, транспорту, інформації та комунікації. Це гарантує, що особи з інвалідністю можуть брати участь у суспільному житті та повсякденній діяльності. Без відповідних безбар'єрних пристосувань необхідних соціальних об'єктів неможливо досягти соціально значущих процесів.

Термін «інклюзія» походить від французького дієслова «inclure», що означає «включати, інтегрувати або додавати». Сьогодні цей термін став фаховим терміном, який значною мірою відображає нові перспективи не тільки в соціальній сфері та охороні здоров'я, але й у статусі особи в суспільстві.

За визначенням Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ), «здоров'я – це стан повного фізичного, психічного та соціального благополуччя, а не лише відсутність хвороб або вад» [52]. Здоров'я – це не все

в житті людини, але без здоров'я все інше не має значення. Адже хороше здоров'я є необхідною умовою для радості життя та участі в багатьох важливих видах діяльності, зокрема в освіті, роботі та соціальному житті. Здоров'я залежить від багатьох факторів, більшість з яких пов'язані з сектором охорони здоров'я. Найважливішими зовнішніми детермінантами здоров'я є соціальні, економічні та екологічні фактори. Порівняно з людьми без інвалідності, люди з інвалідністю стикаються з більшою кількістю проблем та проблем зі здоров'ям. Вони значно частіше страждають від бідності та часто змушені жити в умовах, що негативно позначаються на їхньому здоров'ї, зокрема відсутність доступу до освіти, медичних закладів, чистої води та продовольчої безпеки. На індивідуальному рівні також відіграють важливу роль такі фактори, як вік, стать, генетика та спосіб життя.

Кількість людей з інвалідністю постійно зростає, головним чином через зростання населення, старіння населення та медичний прогрес, що збільшив тривалість життя. Це призвело до зростання попиту на медичні послуги. Деякі люди з інвалідністю більш схильні до супутніх захворювань, ніж інше населення. Тому їхні потреби в медичних послугах можуть бути вищими, ніж у інших людей. Сприяння здоровому способу життя для подальшої профілактики інвалідності та поліпшення загального стану здоров'я має велике значення, оскільки визначає якість життя та стан здоров'я людей з інвалідністю.

Інклюзія є основним принципом сучасного розвитку суспільства і має глибокий вплив на суспільні зміни та цінності. Інклюзія корениться в концепції соціальної інтеграції. Це означає, що кожен (незалежно від етнічної приналежності, релігії, культури чи інвалідності) може інтегруватися в соціальні відносини. Важливо, що інклюзія сприяє інтересам усіх членів суспільства, покращує їхню здатність до самостійного життя та забезпечує їхню рівність у всіх сферах. Це порушує глибоке філософське питання: про відносини між «я» та «іншими». Наше суспільство складається з різних індивідуумів. Не кожен може бути прийнятий суспільством однаково або

взагалі. Відкритість до інших обмежена, серед іншого, наявністю обмежень фізичного характеру. Вторгнення інших може сприйматися як ворожість або порушення. Інклюзивні практики забезпечують рівноправну участь у різних видах діяльності та створюють необхідні умови для адаптації.

Психосвітні стратегії підтримки та супутні технології для людей з особливими освітніми потребами дозволяють усім учасникам життєдіяльності будувати відносини, засновані на повазі до прав та особливостей інших. Все це сприяє подальшій гуманізації життя та розробці професійних методів побудови нових спільнот.

Основні методи формування інклюзивної спільноти такі:

- цінність людини не залежить від її здібностей чи досягнень;
- кожна людина має здатність відчувати і мислити;
- кожна людина має право висловлювати свою думку і бути почутою;
- всі люди взаємозалежні;
- справжня освіта може бути досягнута тільки через справжні відносини;
- всі люди потребують підтримки і дружби своїх ближніх;
- для всіх учнів прогрес може залежати більше від того, що вони вміють;
- різноманітність може покращити всі аспекти людського життя.

«Суспільство для всіх» — це суспільство, в якому кожна людина, незалежно від стану здоров'я, може відігравати соціальну роль, користуватися правами та виконувати відповідні обов'язки. Однак це суспільство також містить деякі суперечності, серед яких наступні:

1) Сприйняття інвалідності. Коли люди з інвалідністю розглядаються як окрема група, виявляються різні відмінності, які визначають різноманітність групи та розділяють її на багато функціонально незалежних одиниць та об'єднань.

2) Взаємозалежність між соціальними відносинами людей з інвалідністю та їхніми соціальними зв'язками. Водночас розбіжність між їхніми індивідуальними функціями та ідентифікацією їхніх проблем призводить до

соціальної диференціації. Відповідальність за вирішення цих проблем лежить на соціальних інститутах та суспільстві.

3) Концепція усунення соціальної нерівності та практики ізоляції людей з інвалідністю, ранньої інтеграції та соціальної інклюзії. Класифікація на основі встановлених стандартів (ідентифікація та визначення їх діагнозів для призначення послуг та гарантій) необхідна для усунення соціальної нерівності.

4) Проголошений у національній політиці щодо інвалідності принцип «рівності» та фактичний принцип «майстра». Згідно з принципом «рівності», виділяються кошти для зміцнення зв'язку між суспільством та людьми з інвалідністю шляхом реабілітації/тренінгу з розвитку потенціалу та усунення бар'єрів. У вітчизняній реальності «економічні майстри» в системі розподілу, які діють як державні або приватні власники, законно привласнюють результати праці інших і розподіляють їх між нужденними. Як наслідок, розвиток бюрократичних інститутів, відповідальних за пасивні пенсії та розподільчі виплати, призвів до неадекватного зростання кількості осіб, які перебувають під захистом, тоді як концепції інклюзії та інтеграції втратили свою цінність;

5) Між обмеженнями захисту інвалідів, пенсій, допомоги та лікування за патріархальною моделлю та моделлю незалежного життя для людей з інвалідністю, тобто між біоетикою та її принципами інформованої згоди та поваги до прав і гідності. З патерналістської точки зору втручання, надання людям з інвалідністю можливості самостійно обирати реабілітацію, інтеграцію та спосіб життя вважається невдячним або навіть перебільшенням прав. Водночас біоетика вимагає захищати людей від надмірних культурних вимог і поважати право кожної людини вирішувати власну долю на основі розуміння переваг і недоліків кожного варіанту.

6) Різні визначення інвалідності призвели до різних моделей інклюзивного середовища. Залежно від світогляду, інвалідність може інтерпретуватися з біомедичної, благодійної, соціологічної, економічної або

соціально-політичної точки зору. У табл. 1.1 наведено короткі характеристики цих інтерпретацій.

Таблиця 1.1

Концепції інвалідності, що існують в сучасній науці

Концепція інвалідності	Характеристика концепції інвалідності
Біомедичне визначення	«Інвалідність» прирівнюється до хвороби чи вади, що пов'язана безпосередньо зі станом здоров'я і вказує на те, що саме «негаразд» з особою. Згідно з цим визначенням, медичний стан стосується лише цієї особи.
Філантропічне визначення	Історично є старішим, ніж «біомедичне» визначення, і розглядає «інвалідність» як «людську трагедію». Відповідно особа з інвалідністю є об'єктом співчуття і доброчинності, стан її є підґрунтям для виникнення стресу не лише у неї, але й в її родині (особисте горе, знецінення, ізоляція)
Соціологічне визначення	Відображає «інвалідність» як форму людської «відмінності» від соціальних «норм», яка не відповідає можливостям рівної з іншими участі у житті суспільства, що наявні для решти громадян. При такому розумінні «інвалідність» застосовується не лише до окремої особи, але й до сфери соціальних відносин за здатністю виконувати соціальні норми (нездатний, дискримінація, знецінення).
Економічне визначення	Розглядає «інвалідність» за кількістю соціальних витрат. Люди з інвалідністю стають причиною збільшення витрат у зв'язку з певними потребами (лікування, реабілітація, матеріальна допомога) та через їхню обмежену продуктивність на роботі (менше навантаження, добір робочих операцій) порівняно зі здоровими людьми (клопіт)
Соціально-політичне визначення	«Інвалідність» неможливо розглядати ізольовано від соціального і фізичного світу, який інколи є причиною обмежень людей з інвалідністю. «Інвалідність» — це наслідок середовища, що не відповідає можливостям людини.

Інклюзивність означає фактичну участь осіб з інвалідністю (включаючи фізичні або психічні особливості) в активному суспільному житті. Що означає інклюзивність? Припустимо, ви хочете сходити в театр. Вам достатньо вибрати виставу, яка вам подобається, і купити квиток. Ви можете легко взяти участь у цьому процесі, не турбуючись про те, як відреагують інші глядачі. Ви можете спланувати маршрут до театру, виходячи з кількості пересадок на громадському транспорті або скориставшись навігаційним пристроєм, щоб знайти найкоротший маршрут.

А тепер уявіть, як людина з інвалідністю планує поїздку до театру: проблеми можуть початися вже з виходу з дому. Чи зможе вона знайти відповідний транспорт? Чи зручно буде їй увійти до будівлі театру? Як

відреагують інші глядачі? Інтеграція досягається тоді, коли кожен може без перешкод відвідати театр.

Існує два важливих підходи до визначення інвалідності: медичний і соціальний. Перший підхід вважає, що люди з інвалідністю потребують особливого захисту. Соціальний підхід враховує ставлення суспільства. Згідно з Конвенцією про права інвалідів, людина вважається інвалідною не тільки через фізичні обмеження або психічні вади, а й через перешкоди, створені для неї суспільством.

Інклюзивність – це мистецтво приймати світ таким, яким він є, і жити на цій основі. Інклюзивність – це любов до того, що відрізняється від тебе, цікавість до того, що не очевидно, відсутність винятків, відкриття і створення нового сенсу, рух вперед разом з усіма. Інклюзивність – це коли людям дозволяють бути собою, коли різні речі поєднуються в одне прекрасне ціле. Є доцільним розглянути фізіологічні, соціальні та культурні аспекти соціальних змін у напрямку інклюзивності, а також можливості впровадження інклюзивності в сферах дозвілля, здоров'я та медицини.

Елементи інклюзивності включають відносини, комунікацію, ідентичність, обмін досвідом та прозорість. Кожен з цих елементів сприяє зусиллям суспільства та держави щодо просування інклюзивності в громадах та особистому житті. Ці елементи живлять інклюзивні зміни у вигляді постійно розширюваної спіралі – чим глибше вони розвиваються, тим міцнішим стає фундамент інклюзивності.

Як і культура, мова є відносно мінливою в інтерпретації. Такі терміни, як «інвалідність» та «інклюзивність», важко визначити. Визначення інвалідності в цьому дослідженні відображає «соціальну модель» інвалідності. Соціальна модель переносить фокус з особи на суспільство, визнаючи домінуючу роль соціальних або політичних структур у маргіналізації окремих осіб. Існує різниця між інвалідністю та обмеженнями. Бар'єри можуть бути фізичними або функціональними обмеженнями, тоді як інвалідність – це соціальна ізоляція, яка виникає через нездатність суспільства адекватно

реагувати на потреби людей з інвалідністю. Деякі вчені, які досліджують інвалідність, зараз віддають перевагу більш всеосяжному терміну «соціальна інтерпретація» для опису складних соціальних ролей, пов'язаних з інвалідністю. Загальноприйнято вважати, що інвалідність є соціальним конструктом.

Спільна риса сучасних досліджень інклюзивності – відхід від медичного підходу до інвалідності. Медичний підхід до інвалідності персоналізує та патологізує інвалідність. Основна гіпотеза цієї «медичної» парадигми – дефект існує всередині людини. У цьому підході людині ставлять діагноз інвалідності, а потім на його основі її групують для реабілітації та лікування.

У соціальному підході фокус переноситься з особи на перешкоди, з якими вона стикається в громаді, на робочому місці або в школі. Створення інклюзивної системи дозвілля, реабілітації та лікування вимагає виявлення патологій для усунення перешкод. Існує поняття «культурної трансформації», яке передбачає, що члени суспільства та громади переосмислюють такі терміни, як «інклюзивність» та «майнстрім», щоб відобразити спільні цінності громади та суспільства.

У теоретичних дослідженнях необхідно визначити п'ять елементів інклюзивності: відносини, спільний досвід, представництво, ідентичність та прозорість. Протягом життя людини всі ці елементи переплітаються та взаємодіють, щоб поліпшити реабілітацію та лікування людей з інвалідністю.

Відносини. Найбільш очевидним з вищезазначених елементів є відносини. Через відносини ми виявляємо повагу та турботу, ми сумуємо за знайомими людьми і помічаємо їх відсутність у повсякденному житті або під час важливих подій. Інклюзивність не слід плутати з наданням послуг, що задовольняють додаткові потреби. Необхідно не тільки створити умови для усунення фізичних перешкод у наданні послуг, але й створити соціальні та психологічні умови для забезпечення доступності цих послуг.

Адвокація. Адвокація, як самоадвокація, так і адвокація за інших, є ще одним важливим фактором, що сприяє інклюзивності. У школі є учень, який

носить протез, тому він відповідає багатьом визначенням «виключеного». Відсутність адвокації не тільки призводить до неможливості участі особи в суспільному житті, але й до того, що її голос не буде почуто. Без адвокатів, які представляють інтереси людей з інвалідністю в питаннях соціальної інклюзивності, люди, які не мають відповідного досвіду та знань, не можуть отримати доступ до ефективних механізмів інклюзивності.

Ідентичність. В економічних і соціальних структурах з сильним почуттям ідентичності існує зв'язок між просуванням інклюзивності та досвідом її досягнення. Ідентичність – це сукупність характеристик, переконань, рис характеру, зовнішніх ознак та/або способів самовираження, що використовуються для опису особи або групи осіб. Ідентичність має багато функцій і, як «структура саморегуляції», надає людині сенс, напрямок і самоконтроль. Вона сприяє внутрішній гармонії та слугує орієнтиром для поведінки, що дозволяє людям орієнтуватися в майбутньому та ставити довгострокові цілі. Як активний процес, формування ідентичності має глибокий вплив на здатність особи адаптуватися до життєвих подій та досягти щастя. Однак ідентичність походить від характеристик або рис, які особа не може контролювати, таких як сімейне походження або етнічна приналежність. Сприяння інклюзивності має на меті створити умови для осіб з інвалідністю як членів суспільства та сформувати почуття ідентичності у всіх членів суспільства.

Ідентичність – це сукупність рис, переконань, особистісних якостей, зовнішніх ознак та/або способів самовираження, що використовуються для опису особи або групи осіб. У соціології вчені наголошують на колективній ідентичності, тобто тісному зв'язку ідентичності індивіда з сукупністю рольових дій або членства в групі, що визначає його. Ідентичність говорить нам, хто ми є, і демонструє іншим, хто ми є. Ідентичність потім визначає поведінку, змушуючи «батьків» поводитися як «батьки», а «медсестер» – як «медсестри». У психології термін «ідентичність» найчастіше

використовується для опису індивідуальної ідентичності або відмінних рис чи якостей, що роблять людину унікальною.

Спільний досвід означає обмін досвідом, спільні дії, святкування та встановлення зв'язків, коли незнайомці стають знайомими. Позитивний спільний досвід, такий як спортивні змагання, водний спорт або художні виставки, демонструє різноманітні таланти членів групи та створює простір, де члени спільноти можуть спілкуватися між собою без загроз або обмежень.

Здатність бачити та аналізувати ці елементи є поняттям прозорості. У міру зростання усвідомлення суспільства щодо інклюзивності (та її протилежності – ексклюзивності) прозорість як цінність стає все більш практичною і очевидною. Важливою складовою інклюзивних програм є індекс інклюзивності, який використовується для самоаналізу та оцінки з метою формування відчуття спільності, цінностей та цілей. Все це базується на прозорій оцінці. Для формування та зміцнення ідентичності необхідне краще розуміння себе та організації, щоб прозоро оцінювати важливі показники інклюзивності.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ЗАПРОВАДЖЕННЯ БЕЗБАР'ЄРНОГО СЕРЕДОВИЩА В ІНФРАСТРУКТУРІ КУОРТУ

2.1. Аналіз формування типової інфраструктури курорту

З точки зору умов розвитку курортів, класифікація туристичних регіонів з точки зору традицій забудови курортів комплексів та розвитку туристичної інфраструктури має практичне значення для планування туризму та прийняття управлінських рішень. Найвідомішою і найпоширенішою класифікацією є класифікація, розроблена аналітичною групою Світового банку на основі економічного рівня. Хоча ця класифікація не розроблена спеціально для курортної галузі, вона використовується у своїй роботі Всесвітньою організацією туризму та іншими міжнародними курортними та туристичними організаціями. З огляду на обмеженість досліджень у національній та міжнародній літературі з міжнародної географії туризму та економічної теорії, класифікація, що розглядається в цьому дослідженні, заслуговує на наукове визнання. Деякі з них стали загальноновизнаними фактами в історії географічної думки, тоді як інші залишаються науково та практично актуальними в сучасних умовах. Однак це не означає, що проблеми повністю вирішені. На відміну від деяких відносно вузьких і спеціалізованих класифікацій, класифікація, запропонована в цій роботі, має універсальні, структурні та функціональні характеристики. Її метою є категоризація країн світу за послідовністю розташування курортних об'єктів в сучасних умовах глобальної економічної поляризації та функцій, які вони виконують у сфері туризму.

Новий етап розвитку рекреаційних зон підвищив важливість глобального туристичного поділу. Глобальний туристичний поділ базується на таких факторах:

- розвиток єдиної інфраструктури рекреаційної галузі;

- рівень економічного та соціального розвитку регіону в цілому та окремих країн, що входять до нього;
- особливості ресурсів та рекреаційного потенціалу;
- рівень розвитку загальної економічної, соціальної та туристичної інфраструктури;
- транспортно-географічні особливості та зв'язки з країнами та регіонами, що мають основний туристичний попит.

Особливості формування глобальної світової інфраструктури представлено на рис. 2.1.

Рисунок 2.1 – Складові світової туристичної інфраструктури

При розгляді країн з точки зору їх участі в міжнародному розподілі праці в туризмі, істотною особливістю є розбіжність між джерелами туристичного попиту та місцями його задоволення. Чим більш розвинена міжнародна туристична інфраструктура країни, тим вища її ефективність (конкурентоспроможність) при участі в міжнародних туристичних зв'язках. Історично сформовані нерівності в міжнародному розподілі праці в туризмі відображаються в просторовій структурі центру-периферії міжнародного туризму та головних курортних зон країн.

На основі аналізу існуючих досліджень інфраструктури курортів, дослідження форм курортів зосереджувалися переважно на прибережних (морських) курортних напрямках. Чому приморські курортні напрямки є настільки привабливими для дослідників порівняно з іншими видами курортних напрямків? Три міркування допомагають відповісти на це питання.

По-перше, берегові лінії мають унікальну географічну структуру, тоді як внутрішні райони є в основному лінійними.

По-друге, узбережжя було одним з найдавніших географічних центрів, що приваблювали людей для туризму, і тому, крім мальовничої природи та гірських ландшафтів, воно має багату історичну та культурну спадщину. Карта розподілу та топографічні особливості західноєвропейських курортів показують, що понад 90 % курортів розташовані в прибережних районах. Історичні дослідження прибережних курортів виявляють такі їх вплив на регіон та їх особливості:

- створення робочих місць для медичних працівників;
- унікальна урбанізація курортів і відповідні економічні тенденції;
- розвиток транспорту;
- соціальна психологія;
- розвиток підприємницької діяльності в просторовому та історичному контексті.

Всі ці фактори сприяли зростанню прибережних міст. Тому неважко зрозуміти, чому дослідження інфраструктури курортів, що почалося в першій

половині ХХ століття, було «золотим століттям» морських курортів, коли дослідження, порівняно з іншими регіонами, зосереджувалися на прибережних містах.

По-третє, зростає інтерес до досліджень впливу інфраструктури та логіки забудови на житлове будівництво, доступність узбережжя, руйнування навколишнього середовища, а також культурні та економічні зміни. Для сприяння гармонійному розвитку в майбутньому слід враховувати ці та інші фактори.

З початку 1980-х років інтерес до інфраструктури курортів зменшився, про що свідчить кількість опублікованих статей. Це може бути пов'язано зі зниженням популярності та економічного потенціалу багатьох старих курортів у другій половині ХХ століття, що було спричинено прогресом та змінами в транспортних технологіях. Однак існують також інструменти, які можуть поновити цей інтерес та оживити курорти. Для цього необхідно ревіталізувати та регенерувати традиційні прибережні курорти.

Для моделювання інфраструктури курортів було обрано три методичні підходи: описові методи, пояснювальні методи та методи моделювання. Моделі дослідження інфраструктури курортів можна розділити на три типи: статичні моделі, історичні моделі та комплексні моделі. Більшість існуючих моделей належать до перших двох категорій. Статичні моделі представлені у вигляді простих діаграм, що відображають схеми землекористування без урахування історичних або соціально-економічних факторів.

Іншими словами, це лише узагальнення або узагальнення інфраструктури досліджуваної території. Модель ілюструє найпростішу форму прибережного міста з компактним діловим центром, розташованим перпендикулярно до рекреаційних зон, що проходять паралельно до пляжу.

Історичні моделі є результатом комплексних досліджень інфраструктури та розвитку. Як правило, вони складаються з декількох схематичних діаграм, що відображають різні етапи розвитку досліджуваного курорту. Історична модель надає більше інформації про форму курорту, ніж

статична модель. Вона не тільки допомагає створити більш повне теоретичне підґрунтя, але й має практичне значення для планування та розвитку курорту.

Модель розвитку курорту можна віднести до наукового типу моделей. Ця модель відображає типову послідовність прогнозів розвитку прибережних курортів, яка зазвичай починається з «дотуристичної епохи». Вона показує процес розвитку від низької щільності та різноманітності до високої щільності та великої різноманітності і, нарешті, до урбанізації. Ці дві типові моделі підкреслюють особливості, пов'язані із загальними морфологічними змінами, які представляють особливий інтерес для дослідників інфраструктури, такі як розподіл відвідувачів, нові будівлі, житлові райони та транспортна інфраструктура.

Інтегрована модель враховує численні фактори, що впливають на інфраструктуру курортів. Вона враховує такі особливості: історичні або перспективні перспективи; широкий контекст (соціальні, культурні, економічні та політичні фактори).

Інфраструктурні особливості курортних зон відображають всю історію їхнього розвитку, який протягом десятиліть був рушійною силою розвитку туризму. Як уже зазначалося, існуючі дослідження інфраструктури курортних зон зосереджувалися майже виключно на прибережних регіонах. Більшу увагу слід приділити дослідженню історичних місць та фізичних об'єктів, оскільки ці фактори сприяють унікальності курортних зон.

У сучасних дослідженнях більш детально розглядаються фактори, що впливають на спостереження та зміну інфраструктурних особливостей. З методологічної точки зору, найбільш традиційним підходом є описовий метод, який має міцну теоретичну базу і може бути підкріплений індуктивним аналізом інфраструктурних особливостей одного або декількох випадків. Пізніше до нього додалися пояснювальні, історичні та порівняльні методи. На відміну від досліджень міської інфраструктури, дослідники інфраструктури курортних місць схильні інтерпретувати форми та пов'язувати їх із функціональними взаємозв'язками в оточенні. Загалом ці дослідження

проводяться на макрорівні. Вони зосереджуються скоріше на узагальненнях щодо землекористування, ніж на архітектурних деталях та плануванні, тому багато науковців з архітектурним досвідом брали участь у плануванні курортів. Іншими словами, більшість досліджень курортів мають зовнішній або когнітивний характер. У галузі архітектури з'явився новий напрямок: архітектура курортів. Трансформацію курортних міст неможливо зрозуміти без оцінки основних чинників, оскільки туризм є продуктом економічних і соціальних змін. Основні методи розвитку та перспективи будівництва архітектури курортних зон наведено на рис. 2.2. На цьому рисунку представлено три сегменти формування курортної інфраструктури: класифікація курортів, яка є основою для розробки інфраструктурних проектів, типологія курортних лікувально-оздоровчих установ та типологія загальнокурортних будівель та споруд. Акцент в цій схемі зроблено на лікувальні курорти.

До найважливіших архітектурних елементів курортних зон належать: оздоровчі клініки, термальні купальні, питні галереї та аркади, солярії, курорти та комплексні оздоровчі курорти з пляжами та лікувальними купальнями. До об'єктів охорони здоров'я та здорового способу життя належать: футбольні поля, спортивні та фітнес-центри, танцювальні зали та адміністративні будівлі.

Інші експерти з курортних форм, серед яких передусім географи, розглядають ці явища як відкриті, динамічні та просторово пов'язані між собою.

Вони більше зосереджуються на розвитку регіонів та міст на основі типів курортів. Вчені помітили відмінності між традиційними західними курортами та тими, що зараз розвиваються в інших частинах світу, але ще не провели детальних досліджень з цього питання.

Складні соціально-культурні, економічні та політичні фактори, що прямо чи опосередковано впливають на інфраструктурні особливості курортних напрямків, вимагають більш системного підходу. Необхідно

продовжити дослідження та інтерпретацію взаємозв'язків між цими факторами та інфраструктурою курортів.

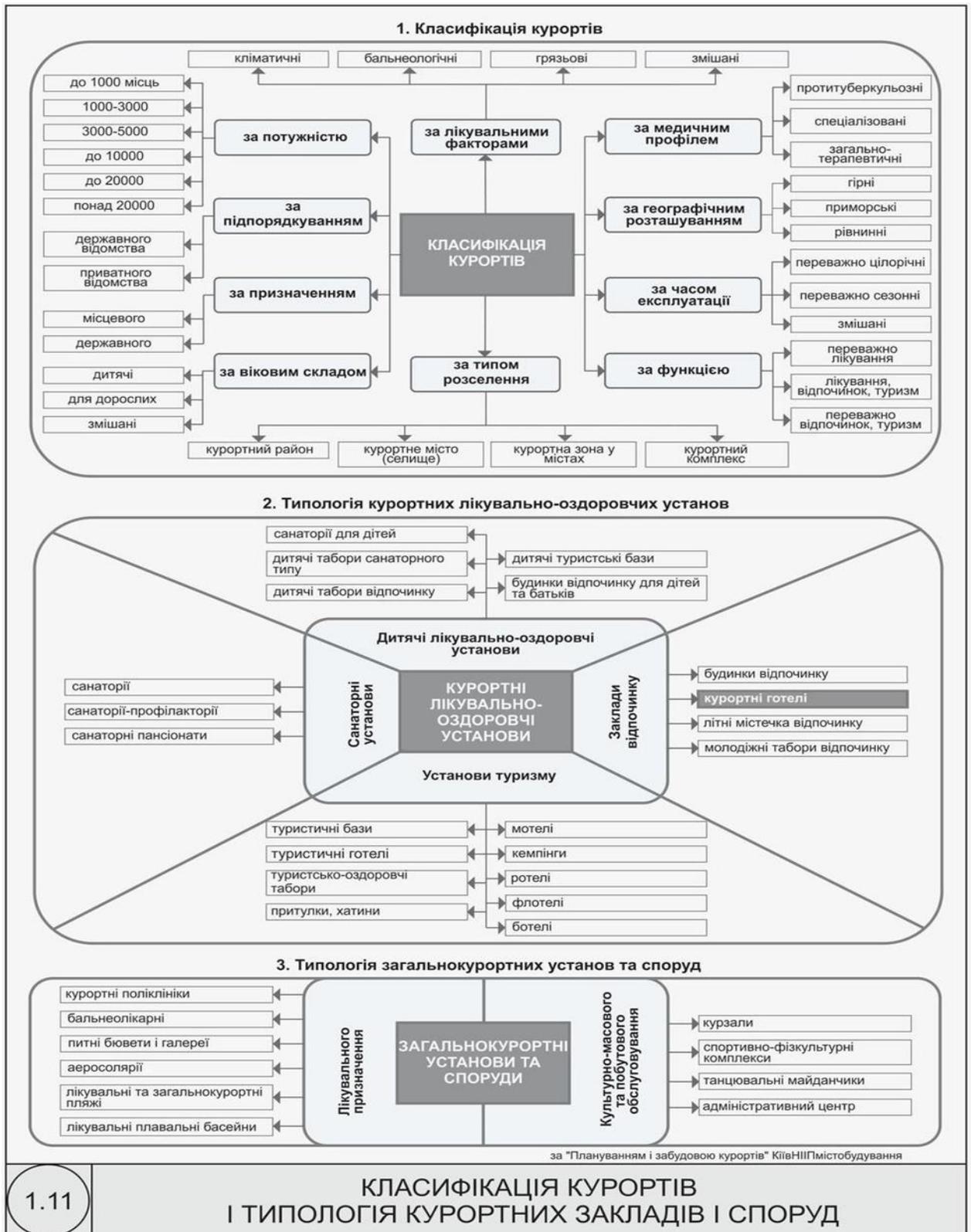

Рисунок 2.2 – Формування типології курортних закладів та споруд на основі функціональної спрямованості курорту

Розвиток туризму та інфраструктура курортів є факторами, що мають причинно-наслідковий зв'язок, який заслуговує на якісне та кількісне дослідження. Хоча дослідники курортів зазвичай розглядають теоретичний рівень, для пояснення окремих особливостей інфраструктури або змін вони часто змушені зосередитися на декількох факторах. Такий підхід є корисним на початковому етапі дослідження, але з збільшенням кількості досліджуваних факторів результати дослідження стають надто залежними від академічних знань дослідника, його особистих уподобань та розуміння мети дослідження. Важко визначити, які фактори є важливими, а які ні, а їхня взаємозалежність може змінюватися з часом. Тому читачі таких досліджень не повинні пасивно сприймати інформацію та пояснення, а критично ставитися до них.

Крім того, існує нагальна потреба у розробці комплексного методу дослідження інфраструктури оздоровчих курортів, який би враховував їх складну природу та дедалі ширший спектр дослідницьких інструментів. Такий метод може поєднувати традиційний описовий метод, функціональний підхід (пояснювальний метод) та еволюційний підхід (вертикальний або горизонтальний) з використанням геоінформаційних систем (ГІС). ГІС мають практичне значення для морфологічних досліджень у трьох аспектах.

По-перше, інфраструктура курортів залежить від багатьох взаємопов'язаних факторів. По-друге, ГІС надають широкий спектр функцій для оцінки та аналізу характеристик інфраструктури, таких як доступність туристичних об'єктів або транспортні засоби, концентрація або розсіювання простору для активного відпочинку на території курорту тощо. По-третє, методи дистанційного зондування (REM) та ГІС підходять для відстеження та прогнозування інфраструктурних змін.

Дослідження інфраструктури курортів слід посилити, оскільки планування та розвиток курортів вимагають прискорення цього процесу. Вітчизняні фахівці вже провели перспективну роботу з ідентифікації або запропонували інфраструктуру для планування розвитку курортних містечок

від мікро- до макrorівня. Дослідники повинні зробити практичний внесок, а не лише описувати минуле та сьогодення інфраструктури та надавати пояснення.

Дослідження інфраструктури можуть стати інноваційним інструментом планування розвитку з двох причин. З одного боку, вони базуються на ретельній оцінці існуючих курортних зон та їх функцій, тим самим закладаючи основу для встановлення нових взаємозв'язків, що виражаються у формі розвитку курортних зон. З іншого боку, вони допомагають уникнути планування, що базується на недостатньому розумінні існуючих умов, причин та наслідків. Недостатність досліджень в Азії обмежує можливість зробити однозначні висновки, але є підстави очікувати, що інфраструктура курортів Азії та Заходу мають як подібності, так і відмінності. Наприклад, межа між сушею та водою завжди сприяє паралельному розвитку узбережжя. Однак, порівняно із західними курортами, курорти Азії розвиваються швидше та масштабніше, багато з них були побудовані століття тому або навіть раніше, мають великі розміри, утворюють складні курортні зони, створюють курорти національного значення, де авіаційний транспорт відіграє важливу роль порівняно з автомобільним та залізничним, а уряд виконує роль інвестора та гаранта розвитку. Ці фактори свідчать про те, що курорти Азії будуть відрізнятися від традиційних курортів.

2.2. Напрями формування інфраструктури курортів України відповідно до Стратегії розвитку туризму та курортів України до 2026 р.

За оцінками Всесвітньої організації туризму ООН (UNWTO), з урахуванням непрямих ефектів, туристична галузь забезпечує 10 % світового валового внутрішнього продукту (ВВП). Загальна кількість робочих місць, прямо або опосередковано пов'язаних з туристичною галуззю, становить 11 %. У 2020 році кількість міжнародних туристів зросла на 4,4 % до 1,184 млрд.

Туризм і курортні зони стали однією з найважливіших галузей, що впливають на загальний стан і тенденції світової економіки.

Завдяки зв'язкам з понад 50 галузями, його розвиток сприяє поліпшенню ситуації з зайнятістю, економічній диверсифікації, збереженню та розвитку культурного потенціалу, захисту природного середовища для екологічної безпеки та підвищенню інноваційного потенціалу національної економіки. Крім того, туризм служить інструментом зовнішньої політики країни.

Україна, розташована в самому серці Європи, має всі передумови для розвитку своєї економіки за рахунок туризму. Однак вона все ще значно відстає від провідних країн світу в розвитку туристичної інфраструктури та якості туристичних послуг.

Військові операції в Україні, ескалація фінансової та економічної кризи останніх років та події, пов'язані з анексією Автономної Республіки Крим та інших територій, призвели до скорочення кількості туристів, що негативно впливає на структуру та потенціал туризму країни як на внутрішньому, так і на міжнародному ринку. Кількість іноземних туристів фактично скоротилася наполовину.

Україна втрачає привабливість як туристичний напрямок, оскільки потенційні відвідувачі сприймають країну як зону військових дій та «гарячу точку». Ескалація кризи в секторі туризму та відпочинку підкреслює необхідність перегляду національних стратегій розвитку курортів, пріоритетів та принципів реалізації в цій сфері, визначення повноваження та функції органів державної влади, що беруть участь у туристичній діяльності, а також створити ефективні організаційні, правові, економічні та інформаційні механізми для розвитку туристичних і рекреаційних зон як високоприбуткових секторів економіки.

Незважаючи на багаті ресурси та необмежений туристичний потенціал, Україна на даний момент не може конкурувати з розвиненими туристичними країнами.

Для раціонального та ефективного використання туристичних, природних, оздоровчих та рекреаційних ресурсів України необхідно створити та забезпечити функціонування курортних зон, зон рекреації, створити туристичні та рекреаційні простори, а також розробити, впровадити та запропонувати споживачам конкурентоспроможні національні туристичні продукти.

Єдиний спосіб вирішити системні проблеми в туристичному та оздоровчому секторі – це формування стратегічної національної політики, до пріоритетних завдань якої належать визначення туризму як національного пріоритету, запровадження економічних і правових механізмів для успішної реалізації туристичної діяльності, створення інвестиційних механізмів для розвитку туристичної інфраструктури, а також організація інформаційно-маркетингових заходів для формування туристичного іміджу України.

До передумов сталого розвитку туристичного та курортного сектору належать:

забезпечення координаційної ролі держави у реалізації національної туристичної політики, застосування принципів державно-приватного партнерства, організація наукових досліджень та розвитку людських ресурсів;

концентрація національних ресурсів на пріоритетних завданнях розвитку туризму та рекреаційних територій;

створення національної інформаційної системи туризму та рекреаційних територій та її інтеграція до глобальної туристичної інформаційної мережі;

досконалість нормативно-правової бази регулювання соціальних відносин у сфері курортів та рекреації (рис. 2.3);

розвиток міжрегіонального та міжнародного співробітництва у сфері туризму та рекреації;

постійне поліпшення бізнес-середовища та сприяння здоровій конкуренції;

створення саморегулюючих організацій у секторі туризму та відпочинку (створення національної туристичної організації);

розробка національних стандартів відповідно до міжнародних стандартів;

просування нашої країни у світі та презентація високоякісних національних курортних зон у глобальному інформаційному просторі;

розвиток регіонів рекреації та курортів.

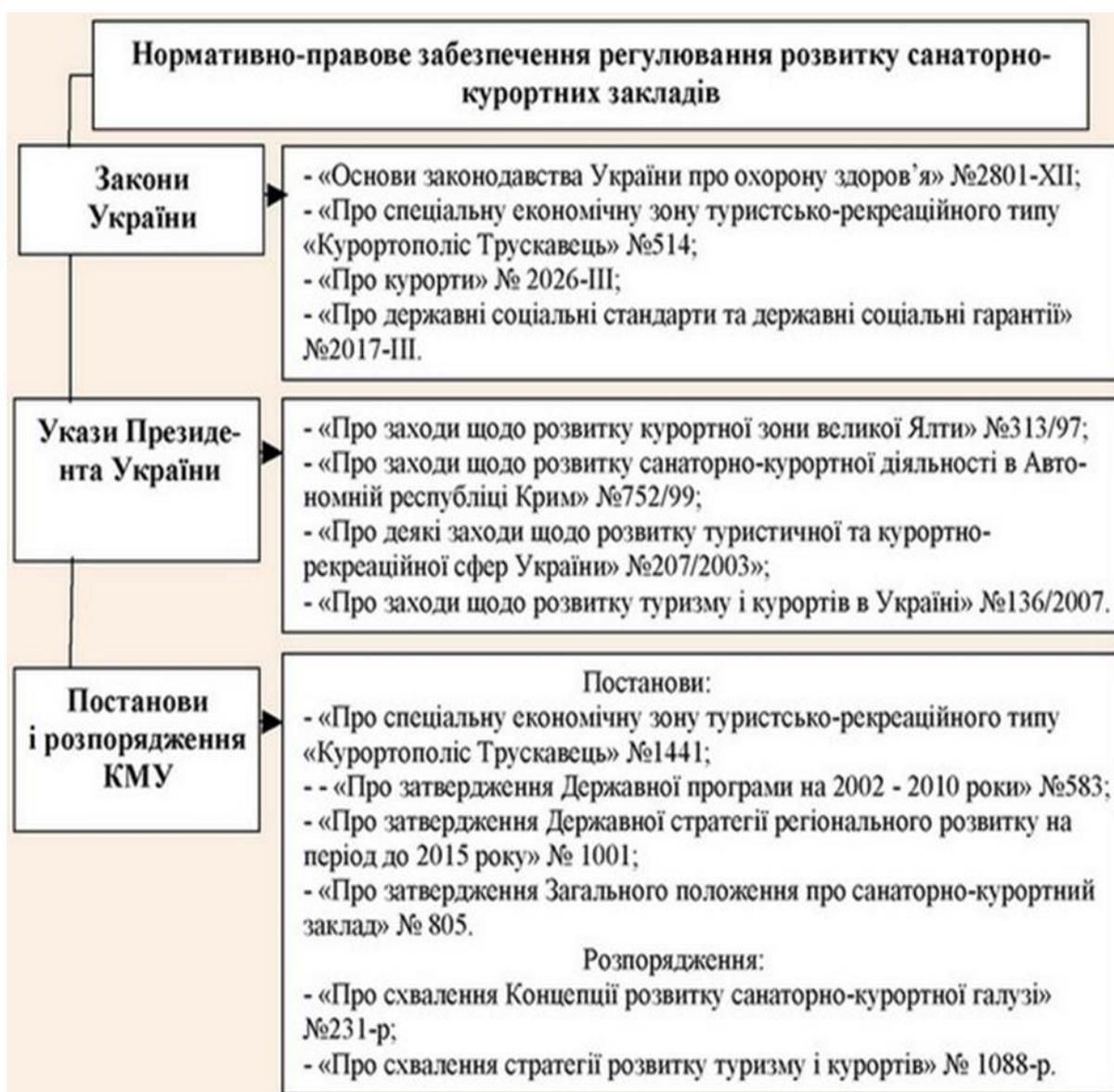

Рисунок 2.3 – Формування системи нормативно-правового забезпечення розвитку курортів та їх інфраструктури

Подолання несприятливих тенденцій та створення сприятливих умов для розвитку туризму та оздоровчих курортів має стати пріоритетним завданням для прискорення економічного та соціального зростання країни.

Ця стратегія спрямована на створення сприятливих умов для відродження туризму та розвитку оздоровчих курортів відповідно до міжнародних стандартів якості та з урахуванням європейських цінностей, перетворення цієї галузі на високоприбуткову, глобально інтегровану та конкурентоспроможну, що сприятиме прискоренню соціально-економічного розвитку регіонів та країни в цілому, підвищенню якості життя населення, гармонійному розвитку та зміцненню суспільства, а також підвищенню авторитету України у світі.

З урахуванням поточної ситуації та тенденцій розвитку в Україні, основні стратегічні цілі розвитку туризму та курортного відпочинку до 2026 року включають:

створення конкурентоспроможних національних туристичних продуктів на основі системних маркетингових заходів, чітке позиціонування різних видів туристичних продуктів відповідно до потреб і очікувань споживачів;

забезпечення ефективного та всебічного (економічне, соціальне, екологічне та інноваційне) використання існуючого туристичного, оздоровчого та рекреаційного потенціалу з метою розвитку курортів, туристичних зон та створення регіональних брендів шляхом вирішення питань, пов'язаних з використанням природних рекреаційних ресурсів та охороною навколишнього середовища, а також шляхом поліпшення регіональної структури туристичних та оздоровчих зон;

поступового поліпшення матеріально-технічної бази шляхом реалізації комплексних програм, системного підвищення якості інфраструктури оздоровчих та рекреаційних зон, використання можливості кластерної моделі, державно-приватного партнерства та контрактних відносин;

покращення інформаційної інфраструктури для відпочинку та туризму шляхом створення туристичних інформаційних центрів, просування туристичних продуктів на торгових виставках, фестивалях та ярмарках;

забезпечення відповідності ціни курортних продуктів їх якості шляхом створення умов для організаційної та економічної оптимізації малих і середніх підприємств туристичної галузі та розробки національних стандартів надання туристичних послуг відповідно до міжнародних стандартів;

організації системи якісної підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації курортних працівників, екскурсіводів та інших фахівців у сфері туризму та оздоровчого відпочинку.

Основними завданнями сучасного етапу розвитку туризму та курортів є: реалізація комплексу заходів, спрямованих на розвиток туризму, зокрема створення сприятливого інвестиційного клімату в сфері туризму та курортного відпочинку;

забезпечення міжвідомчої координації та міжрегіональної співпраці, сприяння раціональному використанню туристичних ресурсів, оптимізація витратків державного та місцевих бюджетів у сфері туризму та курортного відпочинку;

об'єднання зусиль державних органів та органів місцевого самоврядування, представників туристичної галузі, інших галузей економіки та громадських організацій для підвищення іміджу України у світі, формування іміджу України як туристичного напрямку (в тому числі і лікувально-оздоровчого туризму);

гармонізація національного законодавства з європейським законодавством та дотримання цілей і принципів, визначених у стратегічних документах розвитку держави.

Стратегія розвитку туризму та курортів пропонує комплексний підхід до формування та реалізації державної політики у сфері туристсько-курортної інфраструктури, що включає такі складові:

- галузева (міжгалузева координація та системний розвиток окремих складових туризму та курортного відпочинку), а саме:

- туристична діяльність (туроператори, туристичні агентства, туристичні послуги);

- послуги з розміщення (групове розміщення, індивідуальне розміщення);

- транспорт (авіаційний, залізничний, автомобільний, водний, морський, річковий, міський та громадський);

- туристичні інформаційні центри;

- музеї та галереї;

- театри, спортзали, клуби;

- конференц-зали та конференц-центри;

- заклади харчування;

- спортивні споруди;

- торгові центри, магазини, сувенірні крамниці;

- інформаційно-технологічні компанії;

- страхові компанії;

- медіакомпанії;

На рівні розвитку туризму і курортів важливими є такі елементи інфраструктури як:

- субрегіони (Північний, Південний, Східний, Західний, Центральний);

- області;

- райони;

- місцеві органи влади;

- місцеві курорти;

- місцеві туристичні зони;

Реформуватися повинні курорти та рекреаційні зони відповідно до галузевої приналежності (з урахуванням їх чіткої класифікації та визначення пріоритетів на національному та регіональному рівнях, створення системи стратегічного планування розвитку видів туризму), зокрема:

- міський туризм;
- екологічний туризм (зелений туризм);
- етнічний туризм;
- сільський туризм;
- культурний та освітній туризм;
- активний туризм;
- медичний, оздоровчий та рекреаційний туризм;
- гастрономічний туризм;
- релігійний туризм;
- гірський, спортивний та велосипедний туризм;
- пригодницький та активний туризм;
- науковий та освітній туризм;
- круїзний та яхтовий туризм;
- шопінг-туризм та розважальний туризм;
- інші пріоритетні види туризму.

2.3. Аналіз створення безбар'єрності в туристичному та курортному бізнесі України

З огляду на поточну розробку та прийняття важливих і необхідних законодавчих актів у сфері реабілітації та санаторно-курортного лікування, особливо важливо модернізувати всю інфраструктуру та систему функціонування вітчизняних санаторіїв, щоб забезпечити людям з інвалідністю комфортне та зручне перебування. Це вимагає державного контролю за доступністю санаторіїв та курортів в таких сферах як:

1) Фінанси: в рамках «Стратегії розвитку туризму та курортів України» доцільно запровадити субсидійні ваучери для осіб з інвалідністю та поступово збільшувати їх кількість; необхідно розробити державну політику щодо утримання цін на ваучери до оздоровчих закладів на рівні, прийнятному для осіб з інвалідністю, які самостійно оплачують реабілітаційні заходи;

2) Інфраструктура, включаючи створення безбар'єрного середовища для осіб з інвалідністю в оздоровчих закладах;

3) Інформація: використання інформаційних та навчальних технологій у системі реабілітації санаторіїв та будинків відпочинку для осіб з інвалідністю.

Надання інформації особам з інвалідністю з питань, пов'язаних з лікуванням у санаторіях та будинках відпочинку, має велике значення для організації реабілітації осіб з інвалідністю в безбар'єрному середовищі. З цією метою ми провели соціологічне дослідження, в якому взяли участь 56 осіб з інвалідністю. Респонденти були пацієнтами санаторію «Курорт Орлівщина» в м. Самар. Наведені нижче дані свідчать про недостатність професійної реабілітаційної допомоги: більшість респондентів (57,6 %) протягом останніх двох років не отримували реабілітаційного лікування в санаторії або реабілітаційному центрі.

Для більшості людей, які отримують реабілітаційне лікування, воно проводиться раз на два роки (70,7 %), 29,3 % опитаних отримують реабілітаційне лікування раз на рік. Дослідження показує, що опитані виявляють мало ініціативи, коли йдеться про використання реабілітаційної допомоги: П'ята частина опитаних, які не отримують реабілітаційного лікування в спеціалізованій клініці, звертаються до медичного або профілактичного закладу за місцем проживання не частіше ніж один раз на рік, тим самим майже повністю позбавляючи себе доступу до реабілітаційних послуг. Користування реабілітаційними заходами людьми з інвалідністю безпосередньо і тісно пов'язане з їхнім економічним становищем: За останні два роки 22,6 % опитаних з доходом 8000 грн. або менше отримали курортне лікування за рахунок коштів соціального страхування; серед опитаних з доходом 8000 грн або більше ця частка зросла до 47,8 % ($p < 0,05$).

За останні два роки лише 7,7 % опитаних осіб з інвалідністю скористалися платними медичними послугами.

Рівень освіти також має значний вплив на доступ до реабілітаційних послуг: за останні два роки 69,4 % осіб з вищою та середньою професійною

освітою та 36,5 % осіб з загальною середньою та неповною середньою освітою хоча б один раз отримували реабілітаційне лікування в реабілітаційному центрі або санаторії ($p < 0,01$). Більш високий відсоток рекреантів з вищою освітою пояснюється їх ширшим світоглядом і вищою обізнаністю про здоров'я та медичні знання цієї групи осіб, а також здатністю знаходити та обирати професійні установи. Тому можна припустити, що ті, хто краще поінформований про реабілітаційні заходи, їх ефективність та можливості їх використання, є також найактивнішими у використанні реабілітаційних послуг. Це підкреслює необхідність широкого впровадження інформаційних та навчальних технологій у систему реабілітації для задоволення потреб досліджуваних груп населення.

Професійна інтеграція людей з інвалідністю має значний вплив на медичну діяльність та реабілітаційний потенціал закладів охорони здоров'я. Профілактичні заходи для людей з інвалідністю, які мають постійну роботу, є відносно незначними. 52,3 % опитаних безробітних і лише 28,4 % опитаних людей з інвалідністю, які мають роботу, відвідують медичні та профілактичні заклади більше ніж один раз на рік ($p < 0,01$). Особи з інвалідністю, які мають постійну роботу, не частіше від безробітних відвідують регулярні реабілітаційні курси в санаторіях та реабілітаційних центрах: за останні два роки 10,8 % опитаних працівників та 12,4 % опитаних безробітних хоча б один раз відвідували реабілітаційні курси в санаторіях ($p > 0,05$); 13,5 % осіб з інвалідністю, які мають постійну роботу, раз на рік або частіше проходили лікування в реабілітаційному центрі; у групі безробітних цей показник становив 14,5 % ($p > 0,05$).

З вищезазначених результатів можна зробити висновок, що погіршення стану здоров'я людей з інвалідністю на робочому місці пов'язане з підвищеним функціональним навантаженням, яке виникає на тлі відсутності або недостатності реабілітаційних заходів. Забезпечення стабільної зайнятості осіб з інвалідністю вимагає посилення медичних реабілітаційних заходів та залучення роботодавців, оскільки вони об'єктивно зацікавлені в збереженні

здоров'я та працездатності своїх працівників. Через низький рівень життя людей з інвалідністю (80,5 % мають дохід нижче середнього) основний тягар реалізації реабілітаційних програм лягає на державні служби охорони здоров'я та соціального забезпечення. Тому особливо важливо на цій основі оптимізувати процес медичної реабілітації та застосовувати технології, що забезпечують оптимальний баланс між ефективністю, безпекою та економічною ефективністю. Створення безбар'єрного середовища при цьому повинно спиратися на різні підходи до його організації до різних типів людей з обмеженими можливостями (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Класифікація груп осіб, що потребують створення
безбар'єрного простору

Групи осіб	Класифікація
З вадами здоров'я	З фізичними вадами (з вадами кінцівок або з втраченими кінцівками; паралізовані)
	З дефектами органів відчуття та нервовими розладами (сліпі; глухі та глухонімі; сліпоглухі; сліпоглухонімі)
	Психічно неповноцінні (розумово відсталі, гліоти)
Відносно здорові люди похилого віку	60-70 років
	70-80 років
	80-90 років
	Довгожителі (90 і більше років)
Батьки з дітьми	Батьки з маленькими дітьми
	Самі діти

Серед представлених категорій рекреантів найбільше потребують безбар'єрного простору люди з інвалідністю. Без створення таких умов вони не в змозі отримувати курортне лікування. Опитування показують, що люди з інвалідністю не відвідують регулярно реабілітаційні курси в санаторіях та реабілітаційних центрах. П'ята частина опитаних не отримує реабілітаційного

лікування в центрі або спеціальному закладі і відвідує медичний або профілактичний заклад за місцем проживання не частіше одного разу на рік, фактично позбавляючи себе можливості реабілітації.

Поточна ситуація вимагає розробки різних програм реабілітації людей з інвалідністю в санаторіях та курортах. Ці програми повинні поступово перетворити всі існуючі санаторії в регіоні на ефективні, безбар'єрні курорти, що визначить напрямок подальшого розвитку. Для ефективною реалізації цієї програми було розроблено науковий проект, основною метою якого є інформування громадськості, державних органів та громадських об'єднань інвалідів про необхідність створення комфортних та безбар'єрних умов для інвалідів у санаторіях та курортах нашої країни.

Основні цілі проекту такі:

1. Залучення великої кількості потенційних споживачів реабілітаційних послуг з групи людей з інвалідністю до оздоровчих курортів. В Україні лише 75 000 людей з інвалідністю можуть скористатися пільговими талонами для поїздки на оздоровчі курорти з метою лікування. Ще 375 000 людей отримують фінансову підтримку від родичів, які покривають витрати на проїзд та необхідні послуги. За оцінками експертів, в Україні близько 100 000 осіб постійно або тимчасово прикуті до інвалідного візка. З економічної точки зору, це велика потенційна група споживачів, чії потреби в якісних послугах санаторіїв і курортів не можна нехтувати. Майже всі санаторії, які приймають інвалідів-колясочників, спеціалізуються на реабілітації після захворювань опорно-рухового апарату та травм спинного мозку. Водночас ці пацієнти потребують лікування супутніх захворювань. Ми вважаємо, що державні курорти повинні відігравати провідну роль у цій сфері.

2. Позичіонування українських санаторіїв як безбар'єрних місць відпочинку для курортної та оздоровчої галузі в Європі та інших країнах. Це слід досягти насамперед шляхом зміцнення та інтеграції так званих місцевих санаторіїв з багатими лікувальними ресурсами та їх включення до

безбар'єрного простору. При цьому необхідно переглянути питання безбар'єрної інфраструктури, кадрового забезпечення та комфорту.

З метою державного контролю за перетворенням санаторіїв на безбар'єрні курорти пропонується включити санаторії до існуючого переліку закладів, що поділяються за видами діяльності та утримуються міністерствами. Ці заклади повинні на 100 % адаптувати свою інфраструктуру до потреб людей з інвалідністю та отримати сертифікат, що їхнє середовище є зручним і комфортним для людей з інвалідністю. Якщо проект буде реалізовано й в інших курортних зонах регіону, рекомендується створити спрощений веб-сайт для українських курортів та забезпечити, щоб технічне обладнання веб-сайту відповідало потребам усіх категорій людей з інвалідністю. Це підвищило б привабливість курортів нашої країни для потенційних споживачів рекреаційних та оздоровчих послуг для людей з інвалідністю.

Оздоровчий туризм є одним з найдавніших видів туризму. Оскільки лікувальні послуги санаторіїв та курортів також належать до інклюзивного туризму, ми можемо розвивати інклюзивний внутрішній туризм у цьому регіоні. Залучаючи людей з інвалідністю з інших країн та з усіх регіонів України, враховуючи їхні потреби та пріоритети щодо лікування, а також відповідність житлових комплексів санаторіїв, ми одночасно зміцнимо репутацію існуючого бренду українських санаторіїв та перетворимо їх на санаторії, здатні та готові приймати людей з інвалідністю з усієї Європи.

Якщо ця стратегія буде реалізована і це важливе завдання для державної санаторно-курортної галузі буде виконано, Україна стане однією з перших країн, які розпочнуть поступову трансформацію санаторіїв у ефективні та безбар'єрні курорти. На майбутнє планується створити умови, за яких ці безбар'єрні курорти зможуть конкурувати між собою за право на лікування людей з інвалідністю.

РОЗДІЛ 3

ВИЗНАЧЕННЯ ШЛЯХІВ СТВОРЕННЯ БЕЗБАР'ЄРНОГО ПРОСТОРУ НА КУРОРТАХ (НА ПРИКЛАДІ МІСТА САМАР)

3.1. Формування безбар'єрного простору в інфраструктурі курортного міста Самар

Місто є місцем проживання, якість якого можна оцінити за станом та рівнем розвитку сектору послуг у сфері дозвілля. Дослідження впливу міського середовища на якість життя людей з інвалідністю набуває все більшого значення, при цьому особлива увага приділяється рекреаційним характеристикам, оскільки вони в основному відповідають концепціям сучасної якості життя. До соціальних функцій дозвілля належать адаптація та інтеграція особистості в суспільне життя. Культурні функції сприяють підвищенню загального рівня освіти населення через освіту, виховання дітей, соціальну комунікацію, обмін досвідом у громадській та науковій сферах. Для оцінки різноманітності дозвілля в Самарі та труднощів, з якими стикаються люди з інвалідністю або особливими потребами, необхідно проаналізувати такі об'єкти та визначити кількісні показники дозвілля в різних районах міста.

Більшість культурних, розважальних та дозвіллевих закладів, а також торгові центри та регіональні та місцеві органи влади розташовані в центрі та історичних районах м. Самар, які є початковим пунктом розвитку міста. Ці два райони розташовані на правому березі річки Самара. Однак протягом останніх десяти років в інших районах міста, поблизу річки та рекреаційних зон, активно будуються торгові центри, розважальні центри та нічні клуби. В околицях залізничного вокзалу через віддаленість від центру міста та перетворення їх на район з різними промисловими зонами, складами та авіазаводами бракує розважальних закладів.

Туристичний та рекреаційний потенціал м. Самар базується головним чином на його природних рекреаційних ресурсах, які є основою для розвитку

різних видів відпочинку, таких як освіта, піші прогулянки, спорт та пляжний відпочинок, і використання яких безпосередньо пов'язане з природним середовищем. Природні рекреаційні ресурси можна розділити на дві категорії: водні та зелені зони. До водних об'єктів у міському ландшафті та рекреаційній зоні належать річка Самара та її притоки, включаючи гирла в селах Орловщина, Хащове, Новоселівка, Піщанка та Новотроїцьке. Більшість рекреаційних зон уздовж берегів міських водойм не облаштовані або мають мінімальну інфраструктуру.

Ці території об'єкти рекреації недостатньо доглядаються, не захищені від промислового та побутового забруднення і не повністю відповідають гігієнічним, санітарним та естетичним вимогам, що не тільки погіршує умови відпочинку, але й загрожує здоров'ю та безпеці відпочивальників. Причиною нестачі рекреаційних зон у м. Самар є їх поганий стан – відсутні сміттєві майданчики та громадські туалети, річка Самара та її береги сильно забруднені, а заходи безпеки є недостатніми. Тому ці рекреаційні зони не придатні для людей з інвалідністю.

Привабливість міського середовища визначається насамперед його природними ресурсами. Ліси відіграють системну роль у структурі міських та приміських зелених зон. Зелені насадження є найбажанішим елементом міських рекреаційних зон. Об'єктивно ці території найкраще підходять для щоденного та щотижневого відпочинку, тому мешканці завжди наполягають на збереженні парків та відкритих природних і зелених зон у міському середовищі.

Останнім часом у місті з'явилися спеціально створені об'єкти дозвілля. У більшості випадків ці ресурси не є історичною спадщиною, а спеціальними розважальними та дозвілльєвими закладами, такими як розважальні центри, більйардні, боулінг-центри, міні-зоопарки, нічні клуби, спортивні центри, парки розваг та дитячі ігрові кімнати. Останнім часом найшвидше розвиваються торгові та розважальні центри (ТРЦ). Оскільки Самар є також промисловим містом, навколо заводів і підприємств виникли цілі райони. У

1990-х роках почалася хвиля банкрутств і продажів промислових будівель, і на місці колишніх підприємств з'явилися ринки та ТРЦ. Більшість торгових і розважальних центрів розташовані в 5-10 хвилинах ходьби і є частиною приватних будівельних проєктів і сучасних житлових комплексів з багатоповерховими будівлями.

Незважаючи на багатство культурних і природних ресурсів міста, все ще існує багато проблем із створенням комплексних можливостей для дозвілля людей з інвалідністю. Створення безбар'єрного середовища має вирішальне значення для задоволення потреб у дозвіллі людей з інвалідністю, які мають обмежену мобільність, труднощі з користуванням громадським транспортом, не можуть виходити з дому, хочуть прогулятися на свіжому повітрі, відвідати театр і музей, а також подорожувати.

Через брак не тільки об'єктів дозвілля, а й соціальної інфраструктури (таких як спеціально обладнані магазини, поштові відділення, медичні заклади, транспорт, не кажучи вже про туристичні об'єкти та заклади громадського харчування), інтереси та потреби людей з інвалідністю часто не можуть бути задоволені. Фактично, культурні заклади, як правило, розташовані в історичних будівлях, перебудову яких заборонено законом. З тієї ж причини деякі міські адміністративні будівлі не можуть бути обладнані пандусами. Тому ці групи населення не можуть повною мірою брати участь у культурному, соціальному та дозвіллевому житті.

Недостатня доступність об'єктів інфраструктури також стосується туристів, які бажають провести відпустку в рекреаційних зонах сіл Орловщина, Хащове, Новоселівка, Піщанка та Новотроїцьке. Поблизу цих сіл розташовані курортні та рекреаційні комплекси, що відповідають міжнародним стандартам. До найвідоміших і найпопулярніших закладів належать:

- санаторій курорт «Орлівщина»;
- рекреаційний комплекс парк-готель «Золотий пляж»;
- спеціалізований реабілітаційний центр «Солоний Лиман»;

- парк-готель «Окленд»;
- готель- клуб «Острів»;
- рекреаційний центр «Дубрава»;
- рекреаційний центр та зоопарк «Три ведмеді»;
- «Релакс Резорт GOOD ZONE».

Туристи з особливими потребами здоров'я стикаються з першими труднощами в Самарі на автобусних зупинках і вокзалах. На залізничному вокзалі санітарні приміщення, пандуси та двері не відповідають стандартам. Наприклад, двері повинні бути шириною не менше 80 см, а тут їх ширина становить лише 60 см. Це означає, що люди на інвалідних візках не можуть пройти. Та сама проблема існує на вокзалі: немає паркувальних місць та пандусів, тому люди на інвалідних візках не можуть пересуватися по платформах. Це означає, що люди з інвалідністю не можуть самостійно подорожувати поїздом без супроводжуючої особи. З тієї ж причини каси для людей з інвалідністю недоступні. У готельній галузі також є невирішені проблеми. Лише два готелі в усьому місті обладнані для людей з інвалідністю.

Більшість готелів було побудовано в 1950-1970-х роках, що свідчить про те, що радянські містобудівники не враховували потреби мандрівників з інвалідністю. Люди з вадами зору та слуху потребують тактильних плит на тротуарах, табличок шрифтом Брайля, звукових та візуальних сигналів, а також індукційних петель. Водночас попит на поїздки до м. Самар влітку постійно зростає як серед українських, так і серед іноземних туристів, у тому числі серед мандрівників з інвалідністю. Це зумовлено наявністю двох потужних лікувальних курортів – Санаторію курорту «Орлівщина» та курортну «Солоний лиман». Інші курорти м. Самар також активно розвиваються та стають новою локацією для залучення туристів. Однак готельна інфраструктура в місті ще не пристосована до потреб цієї особливої групи гостей: бракує безбар'єрних номерів, під'їздів для інвалідних візків або пандусів, спеціальних підйомних механізмів, безбар'єрних транспортних засобів та спеціально навченого персоналу. Тому люди з інвалідністю змушені

їхати безпосередньо до готельних комплексів у передмістях і об'їжджати пересадочні пункти та зупинки в м. Самар. Однак, курорти, що розташовані за містом мають більш адаптовану структуру до потреб людей з обмеженими можливостями. Особливості такої інфраструктури представлені в табл. 3.1.

Таблиця 3.1

Особливості інфраструктури та безбар'єрного середовища санаторно-курортних закладів міста Самар

Назва курорту	Особливості інфраструктури	Характеристика безбар'єрності
Санаторій курорт «Орловщина»	Інфраструктура побудована в 50 роках минулого століття, але оновлена у відповідності із сучасними вимогами до комерціалізації	Елементи безбар'єрного середовища вмонтовано в існуючі будівлі (пандус в корпусі, підйомник в їдальні)
Рекреаційний комплекс парк-готель «Золотий пляж»;	Основу комплексу побудовано в 60-ті роки минулого сторіччя. Інфраструктура суттєва оновлена на основі нової концепції сімейного, оздоровчого відпочинку у відповідності до принципів Сталого розвитку	Запроваджено значні заходи в сфері безбар'єрності в секторі харчування та проживання. Існує можливість безбар'єрного відпочинку
Дніпропетровський обласний спеціалізований реабілітаційний центр «Солоний лиман»	Комплекс побудовано у 90-ті роки минулого сторіччя спеціально для лікування людей, що мають рухові обмеження.	Існує можливість безбар'єрного відпочинку та отримання лікувальних процедур
Парк-готель «Окленд»	Основу комплексу побудовано в 60-ті роки минулого сторіччя. Інфраструктура суттєва оновлена на основі нової концепції комерціалізації	Елементи безбар'єрного середовища вмонтовано в існуючу інфраструктуру, однак не існує можливість для повноцінного безбар'єрного відпочинку
Готель-клуб «Острів»	Комплекс побудовано у 2000 роках. Інфраструктура розрахована на елітний відпочинок, оздоровчі процедури та програми.	Існує можливість безбар'єрного відпочинку.
Рекреаційний центр «Дубрава»	Основу комплексу побудовано в 60-ті роки минулого сторіччя. На теперішній час фінансові кошти не вкладаються. Територія потребує модернізації.	Не існує можливість безбар'єрного відпочинку. Її запровадження потребує значних вкладень.
«Релакс Резорт GOOD ZONE»	Комплекс побудовано у 2000 роках. Інфраструктура розрахована на елітний відпочинок, оздоровчі процедури та програми.	Існує можливість безбар'єрного відпочинку

Як показує досвід інших країн, зокрема Європи та США, людям з інвалідністю приділяється велика увага. Німеччина є лідером у цій сфері. Це проявляється не тільки в істотній соціальній підтримці людей з інвалідністю, але й у високому рівні необхідної інфраструктури та добре розвиненій системі організації дозвілля для людей з фізичними вадами. Наприклад, на деяких пляжах можна безкоштовно скористатися спеціальними сидіннями для плавання, спуститися на пляж на ліфті або дістатися до пляжу через спеціальний прохід від готелю. Багато туристичних агентств в Україні пропонують поїздки до таких курортних напрямків, як Болгарія, Словаччина, Чорногорія, Чехія, Ізраїль, Іспанія, Туреччина та Греція, які не тільки приймають людей з інвалідністю для відпочинку, але й пропонують терапевтичні або реабілітаційні послуги. Персонал готелів і курортів спеціально навчений для роботи з такими гостями. Є всі необхідні зручності, включаючи пандуси, спеціальні ліфти або підйомники, а таких гостей розміщують у номерах на першому поверсі. Якщо будівля спеціально обладнана для таких гостей, поверховість не має значення. Перед організацією такої поїздки туристичне агентство перевіряє, чи готель або курорт пристосований для людей з інвалідністю. Одночасно з цим уточнюються деталі трансферу з авіакомпанією. Незважаючи на всі труднощі, громадяни з особливими потребами не втрачають надії і прагнуть вести якомога більш активне життя: створюються спортивні клуби, фітнес-центри та групи за інтересами, де люди можуть ділитися своїми здібностями та творчими досягненнями.

Усі громадяни мають право отримувати інформацію з різних джерел, не тільки з телебачення, брати участь у культурних і спортивних заходах, мати безперешкодний доступ до різних об'єктів дозвілля, включаючи історичні пам'ятки, великі міські свята та природні рекреаційні зони (парки, алеї, площі тощо). Хотілося б зазначити, що розвиток міської інфраструктури для дозвілля сьогодні з точки зору комфорту та потреб людей з особливими потребами слід розглядати як економічну проблему, що вимагає значних інвестицій. Наразі

дозвілля в Самарі підтримується переважно благодійними організаціями та спонсорами. Необхідно вжити заходів, що стосуються насамперед політики містобудування, щоб задовольнити потреби цієї групи населення.

Основні особливості сфери безбар'єрності в м. Самар:

- більшість міських зон відпочинку поблизу водойм не достатньо сплановані та не організовані для людей з обмеженими можливостями. Ці території погано доглядаються, не захищені від промислового та побутового забруднення і не відповідають вимогам гігієни, здоров'я та естетики, що не тільки погіршує умови відпочинку, але й ставить під загрозу здоров'я та життя відпочивальників;

- культурні заклади, як правило, розташовані в історичних будівлях, перебудова яких заборонена законом. З тієї ж причини, наприклад, в деяких будівлях муніципальної адміністрації не можна встановити пандуси;

- туристи з особливими потребами мають труднощі, перш за все, на автовокзалах і залізничних вокзалах м. Самар. На автовокзалах санітарні приміщення, пандуси та під'їзди не відповідають стандартам;

- лише два готелі в усьому місті доступні для людей з інвалідністю;

- незважаючи на всі труднощі, люди з особливими потребами не втрачають надії і активно шукають можливості вести якомога повніше життя: були створені спортивні клуби, фітнес-клуби та гуртки за інтересами, де люди можуть обмінюватися своїми навичками та творчими ідеями.

3.2. Трансформація інфраструктури м. Самар до сучасних вимог безбар'єрності

Відповідно до Національної стратегії України щодо створення безбар'єрного середовища до 2030 року, постановою Дніпропетровської обласної державної адміністрації від 27 квітня 2023 року № 3 Р-146/0/3-23 затверджено План заходів з реалізації безбар'єрного простору в Дніпропетровській області на 2023-2024 роки. Цей план було розроблено для

виконання для досягнення цілей щодо створення безбар'єрного середовища в містах та в регіонах Дніпропетровської області. Відповідно до законодавчих та нормативних документів в м. Самар було затверджено план заходів щодо досягнення всіх типів (фізичного, інформаційного, цифрового, соціального та громадянського, освітнього, економічного та інших) безбар'єрності у місті Самар. Зокрема, визначено такі основні напрямки, що на нашу думку реалізовані з метою посилення доступності об'єктів в курортному місті :

фізична доступність: всі об'єкти фізичного середовища та транспорту повинні бути доступні для використання всіма групами суспільства, незалежно від їхнього віку, стану здоров'я, інвалідності, економічного становища, статі, місця проживання та інших ознак;

інформаційна доступність: люди можуть отримувати інформацію в різних форматах і за допомогою різних технологій, незалежно від функціональних обмежень або комунікативних здібностей, зокрема за допомогою шрифту Брайля, великого шрифту, аудіоопису (коментарі для сліпих), жестової мови, субтитрів, форматів, доступних для читання за допомогою екранних програм, простої мови, форматів, що легко читаються, та альтернативних засобів комунікації;

соціальна та громадянська доступність: всі люди, їх асоціації та окремі соціальні групи рівноправно беруть участь у житті громади та держави, мають рівний доступ до соціального, політичного та культурного життя, сприятливе для фізичного розвитку та самореалізації середовище, а також інклюзивне середовище, яке є необхідною умовою для участі в усіх формах соціального життя та соціальної діяльності;

доступність освіти: створення рівних можливостей та безкоштовного доступу до освіти, зокрема до навчання протягом усього життя, а також до інших професій, продовження навчання та отримання додаткових навичок;

економічна доступність: наявність умов і можливостей для зайнятості всіх громадян, незалежно від віку, статі, сімейного стану або стану здоров'я, а

також умов і можливостей для отримання фінансових та інших ресурсів для здійснення підприємницької діяльності або самозайнятості.

Серед заходів, що матимуть безпосередній вплив на інфраструктуру міста Самар та розширення можливостей залучення туристів та рекреантів, особливо варто відзначити такі:

моніторинг та оцінка рівня зручності користування фізичним середовищем та послугами для осіб з інвалідністю та інших осіб з обмеженою мобільністю з урахуванням гендерних факторів (згідно з Процедурою моніторингу та оцінки рівня зручності користування фізичним середовищем та послугами для осіб з інвалідністю, затвердженою постановою Кабінету Міністрів України від 26 травня 2021 року № 537);

оприлюднення рейтингу за результатами моніторингу та оцінки рівня доступності фізичного середовища та послуг для осіб з інвалідністю;

збір, систематизація та аналіз інформації про туристичну інфраструктуру готелів, інших закладів, що надають послуги з проживання, санаторіїв, місць проведення заходів туристичних операторів, а також на транспортних маршрутах відповідно до методичних рекомендацій Державного агентства з розвитку туризму (далі – ДАРТ);

збір інформації про кількість молодіжних центрів, доступних для молоді всіх категорій, включаючи молодь з інвалідністю;

збір інформації про кількість спортивних об'єктів, доступних для всіх верств населення, включаючи осіб з інвалідністю, для занять спортом та фізкультурою;

здійснення моніторингу доступності муніципальних культурних об'єктів;

переобладнання основних входів та приміщень адміністративних органів державного та місцевого самоврядування, а також адміністративно-сервісних центрів для забезпечення доступу осіб з обмеженою мобільністю, включаючи осіб з інвалідністю;

забезпечення функціонування системи цивільного захисту та безпеки осіб з обмеженою мобільністю (включно з особами з інвалідністю) у разі війни або надзвичайного стану;

покращання умов безбар'єрного доступу всіх груп населення (включно з усіма категоріями молоді, в тому числі молоді з постійними обмеженнями повсякденної життєдіяльності) до фізичних об'єктів інфраструктури;

проведення комплексної інформаційно-просвітницької кампанії з питань безбар'єрної та недискримінаційної політики серед державних та муніципальних органів, організацій, професійних асоціацій та громадськості всіх рівнів (включаючи: 1. Проведення серії вебінарів з питань безбар'єрності та недискримінації для працівників державних та муніципальних культурних та освітніх установ; 2. Впровадження комунікаційних заходів для працівників публічних бібліотек з питань безбар'єрної та недискримінаційної політики, важливості створення безбар'єрного середовища, зокрема придбання для муніципальних публічних бібліотек книг для сліпих та аудіокниг для поповнення фондів);

проведення комплексного дослідження існуючої системи соціальних послуг для сімей з дітьми з інвалідністю, дітей з порушеннями розвитку або дітей, які мають ризик таких порушень, в Україні та визначення перспектив подальшого розвитку зазначеної системи;

включення державної політики в галузі охорони здоров'я в сфері громадського здоров'я, освіти, гуманізації та пропаганди здорового способу життя до державної політики щодо безбар'єрного середовища (принцип «профілактика краще, ніж лікування»);

розвиток інфраструктури безбар'єрного туризму відповідно до найкращих міжнародних стандартів у галузі туризму.

Додаток А містить повний план дій щодо створення безбар'єрного простору в місті Новомосковськ (Самар) Дніпропетровської області на 2023-2024 роки. В цілому можна зробити висновок про активні дії місцевої влади в

питаннях створення безбар'єрного простору в місті та підготовки його інфраструктури до сучасних вимог безбар'єрності.

3.3. Формування безбар'єрного простору на курорті м. Самар на прикладі Комунального підприємства «Дніпропетровський обласний спеціалізований реабілітаційний центр «Солоний лиман» Дніпропетровської обласної ради.

Солоний лиман вражає не тільки своїм неповторною красою, але й незрівнянною природою та цілющими властивостями:

Вода з високим вмістом солі: вода озера відрізняється високим вмістом солі, що надає їй чудових лікувальних властивостей.

Лікувальний ефект: солоня вода Солоного лиману має лікувальний ефект і може використовуватися для лікування різних шкірних захворювань та поліпшення загального стану здоров'я. Тут часто проводять грязьові процедури, під час яких грязь з дна озера наносять на шкіру для полегшення симптомів артриту та радикуліту і навіть для поліпшення стану шкіри.

Унікальний ландшафт: Озеро оточене дивовижною природою. Тут можна насолодитися чудовими краєвидами, серед яких розлогі соснові ліси та мальовничі водойми. Цей унікальний природний ландшафт створює ідеальні умови для відпочинку та спостереження за природою.

Унікальний мікроклімат. Діаметром 1800 метрів і площею 3,5 квадратних кілометрів, це водоймище вражає своїми розмірами та особливостями. З огляду на віддаленість від моря приблизно 300 кілометрів, цей природний ландшафт виглядає як справді екзотичне місце посеред континенту.

Флора і фауна. Озеро є місцем проживання багатьох рідкісних видів тварин і рослин. Тут можна знайти солестійкі рослини, які пристосувалися до особливих умов солоної води, а також рідкісні види птахів, що приваблюють

орнітологів. Ця екосистема створює унікальну атмосферу, яка приваблює як любителів природи, так і дослідників.

Оздоровчі послуги. На початку 1990-х років на березі озера було побудовано оздоровчий курорт з лікарнею, який використовує лікувальні властивості води та грязі озера Солоний лиман. Відвідувачі можуть не тільки насолоджуватися природою, але й пройти реабілітаційні курси. Ці послуги надаються під наглядом кваліфікованого персоналу і додають вашому відпочинку додаткову цінність.

Історичний фон. Озеро Солоний лиман також має багату історію. Його солоні вода здавна використовувалася місцевими жителями для видобутку солі. Сьогодні озеро є популярним місцем для туристів і дослідників завдяки своїм унікальним властивостям і екзотичному характеру.

Визначні пам'ятки. Крім лікувальних і природних ресурсів, озеро Солоний лиман приваблює мальовничими пейзажами і багатим вибором активного відпочинку. Відвідувачі можуть прогулятися по березі озера, сфотографуватися або зайнятися іншими видами активного відпочинку.

Лиман – справжній скарб для любителів термальних ванн, які можуть насолодитися тут корисними грязьовими процедурами, що знімають стрес і покращують стан шкіри. Солоний Лиман – це не тільки місце для активного відпочинку та релаксації. Це справжній оздоровчий центр, де можна поєднати відпочинок на свіжому повітрі з цілющими властивостями води та грязі цього регіону. На початку 1990-х років на березі озера було побудовано сучасний медичний і оздоровчий центр, який пропонує відвідувачам всі умови для лікування і відпочинку. Лікувальна грязь і мінеральна вода, що видобуваються з озера, використовуються в медичних установах і санаторіях для лікування, що робить курорт привабливим для багатьох відвідувачів, які шукають оздоровлення і нові сили. На березі озера розташоване Комунальне підприємство «Дніпропетровський обласний спеціалізований реабілітаційний центр «Солоний лиман» Дніпропетровської обласної ради. «КП «ДОСРЦ

«Солоний лиман ДОР», потужний медичний центр на 340 ліжок, де щорічно проходять сучасну реабілітацію понад 3500 дорослих пацієнтів і 1200 дітей.

Особи з обмеженими можливостями є основним контингентом реабілітаційного центру. В зв'язку з вимогами НСЗУ до умов надання реабілітаційної допомоги та часових проміжків її надання КП «ДОСРЦ «Солоний лиман» ДОР» приймає на стаціонарну реабілітацію пацієнтів за направленнями лікуючого лікаря невропатолога або травматолога тільки з наступними захворюваннями:

- стан після травми нижніх кінцівок, включаючи ампутацію протягом 12 місяців після виписки з лікарні;
- стан після травм верхніх кінцівок, ампутація протягом 12 місяців після виписки з лікарні після лікування травми;
- стан після черепно-мозкової травми, протягом 12 місяців після виписки з лікарні після лікування травми;
- стан після травм хребта, протягом 24 місяців після виписки з лікарні після лікування травми;
- стан після травм декількох ділянок тіла, протягом 12 місяців після виписки з лікарні після лікування травми.

Відповідно до плану медичного обслуговування Міністерства охорони здоров'я України, центр пропонує безкоштовні програми медичної реабілітації за всіма сучасними міжнародними стандартами. Проживання, триразове харчування, базові лабораторні дослідження та певні види лікувальних масажів також безкоштовні.

Медичний реабілітаційний центр у Солоному лимані проводить процедури медичної реабілітації, яка полягає в поєднанні традиційних медичних і реабілітаційних заходів з грязелікуванням грязями з родовищ Солоного лиману. Грязі озера – це континентальні сірчані грязі з високою пластичністю, високою в'язкістю і лабіринтоподібною структурою. Серед спеціальних методів лікування гряззю і лікувальними водами озера Солоний лиман особливо слід виділити наступні:

комбінована грязьова терапія в інфрачервоній сауні («єгипетський метод»);

сучасна фізіотерапія;

алканол-парафінова терапія, лікувальні масажі;

термальні процедури у вигляді мінеральних ванн, йодо-бромних ванн і гідромасажу;

гідроколонотерапія, водна лазерна терапія.

Душ Шарко;

підводні витягування хребта за допомогою найсучаснішого обладнання в теплій мінеральній воді;

вживання лікувальної мінеральної води з насосної станції лікарні;

інгаляційна терапія в «соляній кімнаті».

Крім того, застосовується багато інших реабілітаційних методів, які не пов'язані з грязьовою та водолікуванням.

Вищезазначені грязьові, водолікувальні та фізіотерапевтичні процедури не входять до системи медичного обслуговування НСЗУ України. Тому ці ефективні, але додаткові лікувальні послуги оздоровчого центру «Солоний лиман» необхідно оплачувати самостійно.

Курорт «Солоний лиман» має розвинену інфраструктуру. Курорт включає адміністративно-лікувальний корпус, гостьові будинки, приміщення для персоналу, бювет, спортивний майданчик, зону відпочинку, автостоянку для приватних автомобілів, ресторан і два магазини (один з них на території курорту). Неподалік розташоване село Новотроїцьке. Курорт має зручне транспортне сполучення і пряме сполучення з м. Самар, а через Самар – з м. Дніпро.

Інфраструктура реабілітаційного центру безбар'єрна і орієнтована на особливі потреби пацієнтів з захворюваннями опорно-рухового апарату та людей, які прагнуть відпочити. Основні елементи безбар'єрного середовища курорту «Солоний лиман » наведені в табл. 3.2.

Таблиця 3.2

Окремі показники безбар'єрності інфраструктури «КП «ДОСРЦ
«Солоний лиман ДОР» у відповідності до ДБН В.2.2-40:2018 «Інклюзивність
будівель і споруд»

№	Фактор безбар'єрності в інфраструктурі «КП «ДОСРЦ «Солоний лиман ДОР»	Елементи інфраструктури безбар'єрності в «КП «ДОСРЦ «Солоний лиман ДОР»
1	Наявність пандусів у входах до корпусів та приміщень	На вході в приміщення ресторану є пандус. Безбар'єрне проживання осіб з інвалідністю можливо в корпусах та у приватному секторі
2	Можливість отримання процедур в лікувальних приміщеннях реабілітаційного центру	В реабілітаційному центрі створено всі умови для отримання процедур особами з обмеженими можливостями
3	Прозорі конструкції на входах в приміщення повинні мати яскраві позначки	В приміщеннях «КП «ДОСРЦ «Солоний лиман ДОР» маються яскраві позначки на прозорих вхідних та інших конструкціях
4	Наявність маршрутів для прогулянок, що є безбар'єрними	В «КП «ДОСРЦ «Солоний лиман ДОР» існують маршрути для прогулянок, що є безбар'єрними
5	В комплексі повинна бути присутні міжнародні символи доступності	В «КП «ДОСРЦ «Солоний лиман ДОР» в наявності міжнародні символи доступності
6	Сайт підприємства повинен бути адаптованим до користування людьми з інвалідністю	Сайт підприємства «КП «ДОСРЦ «Солоний лиман ДОР» не зовсім адаптований до потреб людей з обмеженими можливостями
7	Наявність безпроблемного входу на територію рекреаційного комплексу	В «КП «ДОСРЦ «Солоний лиман ДОР» забезпечено безпроблемний вхід на територію
8	Наявність окремих місць для парковки авто людей з інвалідністю	На окремій парковці «КП «ДОСРЦ «Солоний лиман ДОР» наявні міста для авто людей з обмеженими можливостями
9	Оснащений ліфт	Будівля «КП «ДОСРЦ «Солоний лиман ДОР» оснащена ліфтом для підйому осіб з обмеженими можливостями
10	Обізнаність персоналу в сфері безбар'єрності	Персонал підприємства «КП «ДОСРЦ «Солоний лиман ДОР» проходить тренінги з обслуговування осіб з обмеженими можливостями
11	Шляхи евакуації з будівлі повинні бути придатними для користування людьми з інвалідністю	Шляхи евакуації з будівлі в «КП «ДОСРЦ «Солоний лиман ДОР» придатні для користування людьми з інвалідністю

Ціни на відпочинок у «Солоному Лимані» досить доступні. Вартість одноденної поїздки до лиману залежить від регіону та місцевих умов. Якщо планується кількадедне перебування, можна зняти житло поблизу, вартість

якого становить від 800 до 2000 гривень на добу. Варто зазначити, що відпочинок в Солоному Лимані не тільки корисний для здоров'я, але й сприяє відновленню душевної рівноваги. Тому він дозволяє втекти від міської суєти і насолодитися кількома днями справжнього відпочинку, Солоний Лиман – відмінний вибір. Солоний Лиман розташований у мальовничому куточку Дніпропетровської області до якого дуже легко дістатися з м. Дніпро. З м. Дніпро можна доїхати будь-яким автобусом або маршруткою до м. Самар, а звідти на таксі або місцевим транспортом до села Новотроїцьке, де розташований курорт Солоний лиман.

Оздоровчий центр «Солоний лиман» – це медичний центр з тісно згуртованою командою талановитих лікарів і медсестер, які продовжують найкращі традиції старшого покоління лікарів. Усі співробітники клініки – висококваліфіковані фахівці, доброзичливі партнери та колеги, а також психологи і психотерапевти. Особливістю клініки «Солоний лиман» є те, що її лікувальні програми включають не тільки багаті природні ресурси, фізіотерапію та гідротерапію цього чарівного степового регіону України, а й унікальну психологічну та психотерапевтичну атмосферу закладу, яка допомагає пацієнтам повернутися до повноцінного, активного та здорового життя.

Озеро Солоний лиман – це перлина, яка століттями приховувала таємниче лікувальне місце. Раніше про його унікальні властивості знали лише запорізькі козаки, але сьогодні цей природний скарб відкритий для всіх мандрівників, які прагнуть фізичного та духовного оновлення, даруючи їм зцілення та спокій. Тут історія та природа зливаються воедино, а відпочинок набуває нового значення – зцілення, оновлення, гармонія. У краєвиді, де поєднуються тиша степу і мінеральні води, повертаються здоров'я і надія, які запрошують вас відкрити для себе цей унікальний куточок України.

ВИСНОВКИ

Останнім часом сучасний підхід до проектування курортних міст полягає в збереженні та поліпшенні існуючої міської інфраструктури. Одночасно він створює єдину містобудівну просторову організацію шляхом об'єднання окремих житлових одиниць, підкреслення природних аспектів та створення комфортних умов. Рекреаційні зони з добре структурованою топографією повинні бути поліпшені з урахуванням історичного контексту. При вільному проектуванні будівель необхідно дотримуватися стандартів транспортної та пішохідної інфраструктури, наприклад, доступності рекреаційних зон та поліпшення пішохідних доріжок до навколишнього природного ландшафту.

Інфраструктура відпочинку та дозвілля виконує важливу соціальну та економічну функцію в розвитку суспільства. До соціальних завдань інфраструктури належать поліпшення здоров'я населення, зниження загального рівня захворюваності, відновлення втраченої життєвої енергії, а також організація дозвілля та розважальних заходів. До економічних аспектів розвитку об'єктів відпочинку та дозвілля належать стабілізація навколишніх територій, створення нових робочих місць та поповнення бюджетів усіх рівнів. Крім того, можна з великою впевненістю сказати, що інфраструктура відпочинку та дозвілля є основою сталого та стабільного розвитку всього оздоровчого та рекреаційного комплексу.

Інклюзія є основним принципом сучасного розвитку суспільства і має глибокий вплив на суспільні зміни та цінності. Інклюзія корениться в концепції соціальної інтеграції. Це означає, що кожен (незалежно від етнічної приналежності, релігії, культури чи інвалідності) може інтегруватися в соціальні відносини. Важливо, що інклюзія сприяє інтересам усіх членів суспільства, покращує їхню здатність до самостійного життя та забезпечує їхню рівність у всіх сферах. Це порушує глибоке філософське питання: про відносини між «я» та «іншими». Наше суспільство складається з різних

індивідуумів. Не кожен може бути прийнятий суспільством однаково або взагалі. Відкритість до інших обмежена, серед іншого, наявністю обмежень фізичного характеру. Вторгнення інших може сприйматися як ворожість або порушення.

До найважливіших архітектурних елементів курортних зон належать: оздоровчі клініки, термальні купальні, питні галереї та аркади, солярії, курорти та комплексні оздоровчі курорти з пляжами та лікувальними купальнями. До об'єктів охорони здоров'я та здорового способу життя належать: футбольні поля, спортивні та фітнес-центри, танцювальні зали та адміністративні будівлі.

Військові операції в Україні, ескалація фінансової та економічної кризи останніх років та події, пов'язані з анексією Автономної Республіки Крим та інших територій, призвели до скорочення кількості туристів, що негативно впливає на структуру та потенціал туризму країни як на внутрішньому, так і на міжнародному ринку. Кількість іноземних туристів фактично скоротилася наполовину. Україна втрачає привабливість як туристичний напрямок, оскільки потенційні відвідувачі сприймають країну як зону військових дій та «гарячу точку». Ескалація кризи в секторі туризму та відпочинку підкреслює необхідність перегляду національних стратегій розвитку курортів, пріоритетів та принципів реалізації в цій сфері, визначення повноваження та функції органів державної влади, що беруть участь у туристичній діяльності, а також створити ефективні організаційні, правові, економічні та інформаційні механізми для розвитку туристичних і рекреаційних зон як високоприбуткових секторів економіки.

Оздоровчий туризм є одним з найдавніших видів туризму. Оскільки лікувальні послуги санаторіїв та курортів також належать до інклюзивного туризму, ми можемо розвивати інклюзивний внутрішній туризм у цьому регіоні. Залучаючи людей з інвалідністю з інших країн та з усіх регіонів України, враховуючи їхні потреби та пріоритети щодо лікування, а також відповідність житлових комплексів санаторіїв, ми одночасно зміцнимо

репутацію існуючого бренду українських санаторіїв та перетворимо їх на санаторії, здатні та готові приймати людей з інвалідністю з усієї Європи.

Попит на поїздки до м. Самар влітку постійно зростає як серед українських, так і серед іноземних туристів, у тому числі серед мандрівників з інвалідністю. Це зумовлено наявністю двох потужних лікувальних курортів – Санаторію курорту «Орлівщина» та курортну «Солоний лиман». Інші курорти м. Самар також активно розвиваються та стають новою локацією для залучення туристів. Однак готельна інфраструктура в місті ще не пристосована до потреб цієї особливої групи гостей: бракує безбар'єрних номерів, під'їздів для інвалідних візків або пандусів, спеціальних підйомних механізмів, безбар'єрних транспортних засобів та спеціально навченого персоналу. Тому люди з інвалідністю змушені їхати безпосередньо до готельних комплексів у передмістях і об'їжджати пересадочні пункти та зупинки в м. Самар. Однак, курорти, що розташовані за містом мають більш адаптовану структуру до потреб людей з обмеженими можливостями.

Відповідно до законодавчих та нормативних документів в м. Самар було затверджено план заходів щодо досягнення всіх типів (фізичного, інформаційного, цифрового, соціального та громадянського, освітнього, економічного та інших) безбар'єрності у місті Самар. Зокрема, визначено основні напрямки, що на нашу думку реалізовані з метою посилення доступності об'єктів в курортному місті. В цілому можна зробити висновок про активні дії місцевої влади в питаннях створення безбар'єрного простору в місті та підготовки його інфраструктури до сучасних вимог безбар'єрності.

Курорт «Солоний лиман» має розвинену інфраструктуру. Курорт включає адміністративно-лікувальний корпус, гостьові будинки, приміщення для персоналу, бювет, спортивний майданчик, зону відпочинку, автостоянку для приватних автомобілів, ресторан і два магазини (один з них на території курорту). Інфраструктура реабілітаційного центру безбар'єрна і орієнтована на особливі потреби пацієнтів з захворюваннями опорно-рухового апарату та людей, які прагнуть відпочити.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАНЬ

1. Сазонець, О. М., Гессен, А. Є., Седлецька, О. В., Лучанська, Ю. Г. Стандарти формування безбар'єрного простору в готелях України на основі інклюзивних підходів. *Інвестиції: практика та досвід*. 2025. № 7. С. 27–32.
2. Сазонець І. Л., Гессен А. Є., Седлецька О. В., Лучанська Ю. Г. Стандарти створення безбар'єрного простору в ресторанах України на основі інклюзивних підходів. *Агросвіт*. 2025. № 7. С. 72 – 77.
3. Сазонець О. М., Гессен А. Є., Яковлева-Мельник Н. Г., Седлецька О. В. Фінансування безбар'єрності та ініціативи органів влади в сфері інклюзії. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2025. № 4. URL : <https://www.nauka.com.ua/index.php/dy/article/view/6146/6218> (дата звернення: 25.04.2025 р.).
4. Сазонець О. М., Яковлева-Мельник Н. Г. Джерела фінансування безбар'єрності: вітчизняна практика та іноземний досвід. *Ефективна економіка*. 2025. № 5. URL: <https://www.nauka.com.ua/index.php/ee> (дата звернення: 25.04. 2025 р.).
5. Санаторій «Курорт Орлівщина». Офіційний сайт. URL : <https://spa-kurort.com.ua/> (дата звернення: 20.05.2025 р.).
6. Бармашина Л. М. Формування середовища життєдіяльності для маломобільних груп населення. К., 2000. 89 с.
7. Визначення здоров'я на сайті ВООЗ. URL : <https://www.who.int/ukraine/uk/publications/9789241516822> (дата звернення: 10.12.2024 р.).
8. Вівсянник О. М., Сазонець І. Л. Формування безбар'єрного простору в санаторно-курортних закладах на основі реалізації принципів охорони здоров'я. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2024. № 3. URL : <https://www.nauka.com.ua/index.php/dy/article/view/3230> (дата звернення : 28.12.2024).

9. Вівсяник О. М., Сазонець І. Л. Передумови формування державою безбар'єрного простору в санаторно-курортних закладах. *Інвестиції : практика та досвід*. 2024. № 6. С. 208–212.
10. Власенко І. В. Інклюзивний туризм : досвід Європи, проблеми та перспективи України. *Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг*. 2018. Вип. 2. С. 220–230.
11. Гищук Р. До питання розвитку рекреаційно-оздоровчого кластеру для лікування посттравматичного стресового розладу. *Науковий вісник ЧНУ ім. Ю.Федьковича : Географія*, 2017. Вип. 785 : Географія. С. 54–59.
12. Джинджоян В. В., Саленко А. С., Сазонець І. Л. Соціальні детермінанти розвитку сфери послуг в концепції формування постіндустріального суспільства : монографія. Рівне : Волин. обереги, 2021. 160 с.
13. Доступність до об'єктів житлового та громадського призначення для людей з особливими потребами : метод. посіб. К., 2007. 138 с.
14. Доступність до об'єктів житлового та громадського призначення для людей з інвалідністю. Видання V : метод. посіб. Київ : ВГСПО «Національна Асамблея інвалідів України». 2011. URL : <http://www.accessiblesociety.org/topics/demographics-identity>; <http://www.naiu.org.ua>
15. Заваріка Г. М. Курортна справа : навч. посіб. для студентів ВНЗ. Київ : ЦУЛ, 2015. 263 с.
16. Закон України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні». URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/875-12#Text> (дата звернення 19.11.2024 р.).
17. Закон України «Про підвищення доступності та якості медичного обслуговування у сільській місцевості» URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2206-19#Text>. (дата звернення 21.11.2024 р.).

18. Закон України «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні». URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2961-15#Text> (дата звернення 22.11.2024 р.).
19. Закон України «Про туризм». URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80#Text>. (дата звернення 19.11.2024 р.).
20. Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення. ДБН В. 2.2.-40:2018. URL : <https://mtu.gov.ua/files/V2240-2018.pdf>
21. Інклюзія в дії: стратегії впровадження в Україні та світі : кол. моногр. / авт. кол.: О. Л. Главацька, Н. М. Горішна, Г. І. Слозанська та ін. Тернопіль : ФОП Осадца Ю. В., 2022. 326 с.
22. Конвенція про права осіб з інвалідністю. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g71#Text (дата звернення: 9.11.2024 р.);
23. Мамонтова Н. А., Сазонець І. Л., Тімченко О. О. Економічний стан туристичного бізнесу України в умовах пандемії COVID-19. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія : «Економіка». 2022. № 24(52). С. 48–55.
24. Набока Ю. В. Результати економічної діяльності підприємств у сфері надання послуг медичного туризму в Україні. *Агросвіт*. 2020. № 6. С. 104–109.
25. Охорона здоров'я та рекреація : понятійно-термінологічний словник / за ред. О. М. Вівсянника. Рівне : Волинські обереги, 2023. 168 с.
26. Павленко Є. Є., Ільницька Г. С., Павленко В. О. Оздоровчий туризм : навч. посіб. для студентів денної форми навчання. Харків : НФаУ, 2021. 114 с.
27. Семенов В. Ф., Литовченко І. Л. Фактори конкурентоспроможності курортно-рекреаційних підприємств на ринку послуг. *Науковий вісник Буковинського державного фінансово-економічного університету*. 2015. Вип. 1 (28). Ч. 2. С. 102–105.

28. Помаза-Пономаренко А. Л. Розвиток туризму в Україні у воєнний та післявоєнний періоди. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського*. Серія : Публічне управління та адміністрування. 2022. Том 33 (72). № 5. С. 123–129.
29. Про забезпечення створення безбар'єрного простору в Україні : указ Президента України № 522/2020. URL : <https://www.president.gov.ua/documents/5332020-35809>
30. П'ятницька Н. О. Організація обслуговування у закладах ресторанного господарства : підручник. Київ. 2011 р. 584 с.
31. Сазонець І. Л., Потьомкіна В. А. Державно-інституційне регулювання розвитку курортної справи в Україні. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2023, № 2. URL : <https://www.nauka.com.ua/index.php/dy/article/view/1116> (дата звернення : 23.12.2024 р.).
32. Сазонець І. Л., Вівсянник О. М. Стратегічні пріоритети Всесвітньої організації охорони здоров'я в інституційному механізмі державного управління системою охорони здоров'я. *Вісник НУЦЗУ*. Серія : Державне управління. 2020.
33. Сазонець І. Л., Вівсянник О. М., Баб'як О. В., Бурачик А. І. Курортна справа. Навчальний посібник. Рівне : Волинські обереги, 2024. 300 с.
34. Сазонець І. Л., Волошина Д. М. Поняття економічного потенціалу та формування потенціалу туристичної галузі України. *Ефективна економіка*. 2023. № 2 URL : <https://nauka.com.ua/index.php/ee/article/view/1138> (дата звернення 19.12.2024 р.).
35. Сазонець І. Л., Джинджоян В. В. Соціальний потенціал та перспективи функціонування санаторно-курортних підприємств. *Вісник НУВГП. Економічні науки* : зб. наук. праць. Рівне : НУВГП, 2020. Вип. 1(89). С. 295–306.
36. Сазонець І. Л., Потьомкіна В. А. Державно-інституційне регулювання розвитку курортної справи в Україні. *Державне управління : удосконалення та розвиток*. 2023, № 2 URL :

<https://www.nayka.com.ua/index.php/dy/article/view/1116> (дата звернення: 23.12.2024 р.).

37. Сазонець І. Л., Сазонець О. М. Управління проектами та ризиками в туризмі : навч. посіб. Київ, 2023. 192 с.

38. Сазонець І. Л., Філоненко А. С. Організаційні засади функціонування готельної індустрії України та вплив на неї пандемії COVID-19. *Інвестиції : практика та досвід*. 2023, № 4. С. 48–52.

39. Сазонець І. Л., Ханіна О. І. Розвиток медичного волонтерства в умовах воєнного стану. *Інвестиції : практика та досвід*. 2024, № 2. С. 193–196.

40. Сазонець І. Л., Ханіна О. І. Форми медичного волонтерства та напрямки державного регулювання волонтерської діяльності у медичній сфері. *Інвестиції : практика та досвід*. 2024, № 1. С. 103–109.

41. Сазонець О. М., Сазонець І. Л. Міжнародний бізнес і логістика : понятійно-термінологічний словник. Київ : Центр учбової літератури, 2021. 288 с.

42. Створення безбар'єрного середовища та соціальна інклюзія: світовий досвід для України : аналіт. доп. / Зубченко С. О., Каплан Ю. Б., Тищенко Ю. А. Київ : НІСД, 2020. 24 с.

43. Удич З. Предметно-просторове середовище інклюзивного загальноосвітнього закладу. *Особлива дитина: навчання і виховання*, № 1 (85). 2018. С. 85–96

44. Тесленко Т. В. Лучанська Ю. Г. Регулювання діяльності закладів ресторанного господарства державними службами України. *Державне управління в галузі туризму та гостинності в Україні / колект. монограф. за ред. В. М. Торяника*. Дніпро : ВВПЗ ДГУ, 2024. С. 109–122.

45. Фоменко Н. В. Рекреаційні ресурси та курортологія. Київ : Центр навчальної літератури, 2007. 312 с.

46. Хмельницька В. Бар'єри та безбар'єрність: що нам заважає та як цього позбутися. URL : <https://tsn.ua/ukrayina/bar-yeri-ta-bezbar-yernist-scho-namzavazhae-ta-yak-cogo-pozbutisya-1928365.ht>

47. Morgan N., Pritchard A., Sedgley D. Social tourism and well-being in later life. *Annals of Tourism Research*. 2015. № 52. P. 1–15.

48. Sazonets, I., Vivsyannyk, O., Babiak, O., Burachyk, A. Conceptual Development of resorts in Ukraine on the basis of barrier-free access under martial law. *E3S Web of Conferences V. 538*. 2024. 02001 (Scopus).

49. Sazonets I., Yakovlieva-Melnyk N., Salenko A. Conceptual foundations of the movement of innovative capital in conditions of priority development of the green economy. *E3S Web of Conferences V. 84*. 2023. 01033 (Scopus).

50. Specificity of hotel facilities : Website. «Ernst & Young». URL : <https://login.ey.com/myey/login> (дата звернення : 11.01.2025).

51. The Rolling Rains Report on Travel, Disability, and Universal Design : звіт «Rolling Rains» про подорож, інвалідність та універсальний дизайн. URL : <http://www.RollingRains.com> ; Further reading on Universal Design in Tourism : (дата звернення : 23.12.2024 р.).

52. ВООЗ. Інформація. Офіційний сайт. URL : <https://www.who.int/ukraine/uk/publications/9789241516822> (дата звернення: 01.06.2025 р.).

ДОДАТОК А

ЗАТВЕРДЖЕНО

Розпорядження міського
голови
від 22.11.2023 № P-157

ПЛАН ЗАХОДІВ
із впровадження безбар'єрного простору у місті Новомосковськ Дніпропетровській області
на 2023 – 2024 роки

Новомосковськ – 2023 р.

Завдання	Захід	Очікуваний результат (продукт, послуга)	Термін реалізації		Відповідальний за виконання	Міжнародна технічна допомога (за наявності)
			Дата початку	Дата завершення		
Напрямок 1. Фізична безбар'єрність: усі об'єкти фізичного оточення і транспорту доступні для всіх суспільних груп незалежно від віку, стану здоров'я, інвалідності, майнового стану, статі, місця проживання та інших ознак						
<i>I. Стратегічна ціль: системи моніторингу і контролю забезпечують застосування норм і стандартів доступності об'єктів фізичного оточення і транспорту</i>						
Завдання 1.1.1 Забезпечено збір і поширення достовірної інформації про доступність об'єктів фізичного оточення	Захід 1.1.1.1 Провести за участю громадських організацій моніторинг та оцінку ступеня безбар'єрності об'єктів фізичного оточення і послуг для осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення з урахуванням гендерного аспекту (відповідно до Порядку проведення моніторингу та оцінки ступеня безбар'єрності об'єктів фізичного оточення і послуг для осіб з інвалідністю, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 26.05.2021 р. № 537) (щорічно)	Проведено моніторинг з оцінкою ступеня безбар'єрності об'єктів за видами відповідно переліку, визначеного Мінінфраструктури	01.06.2024	31.10.2024	Управління по роботі з активами	

	Захід 1.1.1.2 Оприлюднити рейтинг за результатами моніторингу та оцінки ступеня безбар'єрності об'єктів фізичного оточення і послуг для осіб з інвалідністю (щорічно)	Результати моніторингу опубліковано на офіційному сайті Новомосковської міської ради	22.11.2023 01.11.2024	30.11.2023 30.11.2024	Управління по роботі з активами	
Завдання 1.1.2 Розроблено місцеві плани забезпечення безбар'єрного простору	Захід 1.1.2.2 Розробити місцеві плани заходів з впровадження безбар'єрного простору	Розроблено місцеві плани заходів з впровадження безбар'єрного простору	10.10.2023	17.11.2023	Загальний відділ	

<p>Завдання 1.1.3 Забезпечено системний збір, аналіз та оприлюднення інформації про стан фізичної доступності готелів, інших об'єктів, призначених для надання послуг з розміщення, курортних закладів, приміщень, де здійснюють свою діяльність туроператори, об'єктів туристичної інфраструктури на транспортних магістралях</p>	<p>Захід 1.1.3.1 У відповідності до методичних рекомендацій Державного агентства розвитку туризму України (далі – ДАРТ) провести збір, систематизацію та аналіз інформації про стан фізичної доступності готелів, інших об'єктів, призначених для надання послуг з розміщення, курортних закладів, приміщень, де здійснюють свою діяльність туроператори, об'єктів туристичної інфраструктури на транспортних магістралях</p>	<p>Проведено моніторинг з оцінкою ступеня безбар'єрності об'єктів</p>	<p>22.11.2023</p>	<p>31.12.2023</p>	<p>Управління культури, спорту та туризму</p>	
--	---	---	-------------------	-------------------	---	--

	Захід 1.1.3.2 Оприлюднити інформацію про стан фізичної доступності в готелях, інших об'єктах, призначених для надання послуг з розміщення, курортних закладах, приміщеннях, де здійснюють свою діяльність туроператори, об'єктах туристичної інфраструктури на транспортних магістралях	Результати моніторингу опубліковано на вебсайті Новомосковської міської ради	01.02.2024	01.04.2024	Відділ комунікації з громадськістю та інформаційної політики	
Завдання 1.1.4 Зібрано і поширено достовірну інформацію про доступність об'єктів фізичного оточення	Захід 1.1.4.1 Зібрати інформацію щодо кількості молодіжних центрів, які є доступними для всіх категорій молоді, у т.ч. молоді з інвалідністю	Проведено моніторинг з оцінкою ступеня безбар'єрності об'єктів	22.11.2023	01.03.2024	Управління культури, спорту та туризму	
	Захід 1.1.4.2 Зібрати інформацію щодо кількості об'єктів спортивної інфраструктури, де можливий доступ до фізкультурно-спортивних послуг всіх груп населення, у т.ч. осіб з інвалідністю	Проведено моніторинг з оцінкою ступеня безбар'єрності об'єктів	22.11.2023	01.03.2024	Управління культури, спорту та туризму	

Завдання 1.1.5 Забезпечено збір і поширення достовірної інформації про доступність закладів культури	Захід 1.1.5.1 Здійснити моніторинг стану доступності закладів культури комунальної форми власності за 2023 рік	Проведено моніторинг з оцінкою ступеня безбар'єрності об'єктів	01.01.2024	31.03.2024	Управління культури, спорту та туризму	
	Захід 1.1.5.2 Підготувати звіт за результатами моніторингу стану доступності закладів культури комунальної власності за 2023 рік	Підготовлено звіт за результатами моніторингу	01.04.2024	01.05.2025	Управління культури, спорту та туризму	
	Захід 1.1.5.3 Оприлюднити інформацію щодо стану доступності закладів культури комунальної форми власності за 2023 рік	Результати моніторингу опубліковано на офіційних сайтах органів влади та органів місцевого самоврядування	01.05.2024	01.06.2024	Відділ комунікації з громадськістю та інформаційної політики	
<i>2. Стратегічна ціль: об'єкти фізичного оточення і транспортна система створюються та оновлюються відповідно до сучасних стандартів доступності</i>						

<p>Завдання 1.2.1 Головні входи і приміщення будівель органів виконавчої влади та місцевих державних адміністрацій, центрів надання адміністративних послуг пристосовано для використання маломобільними групами населення, включаючи осіб з інвалідністю</p>	<p>Захід 1.2.1.1 Провести відповідні будівельні/ ремонтні роботи</p>	<p>Забезпечено встановлення пандусів, тактильної плитки, поручнів, адаптацію входних дверей для осіб з інвалідністю</p>	<p>01.01.2024</p>	<p>31.12.2024</p>	<p>Комунальне підприємство «Рідне місто»; ЦНАП; Управління освіти; Управління культури, спорту та туризму; Управління соціального захисту населення; Архівний відділ міста; Відділ державної реєстрації; Відділ реєстрації та обліку громадян; Управління житлово-комунального господарства та капітального будівництва; Управління по роботі з активами ; Управління освіти; КНП «Новомосковський міський центр первинної медико-санітарної допомоги»; КНП «Новомосковська центральна міська лікарня»; КП «Новомосковська міська стоматологічна поліклініка» Новомосковської міської ради»</p>	
---	--	---	-------------------	-------------------	---	--

	Захід 1.2.1.2 встановити інформаційні знаки про наявність та розташування входів (виходів) для осіб з інвалідністю.	Встановлено інформаційні знаки про наявність та розташування входів (виходів) для осіб з інвалідністю	22.11.2023	31.12.2024	Комунальне підприємство «Рідне місто»; ЦНАП; Управління освіти; Управління культури, спорту та туризму; Управління соціального захисту населення; Архівний відділ міста; Відділ державної реєстрації; Відділ реєстрації та обліку громадян; Управління житлово-комунального господарства та капітального будівництва; Управління освіти; Управління по роботі з активами; КНП «Новомосковський міський центр первинної медико-санітарної допомоги»; КНП «Новомосковська центральна міська лікарня»; КП «Новомосковська міська стоматологічна поліклініка» Новомосковської міської ради»	
Завдання 1.2.2 Покращено ефективність надання послуг ветеранам за рахунок розміщення працівників територіальних органів Мінветеранів в адміністративних приміщеннях територіальних	Захід 1.2.2.1 Провести моніторинг дотримання норм безбар'єрності при облаштуванні адміністративних приміщень територіальних центрів комплектування та соціальної підтримки	Проведено моніторинг дотримання норм безбар'єрності при облаштуванні адміністративних приміщень територіальних центрів комплектування та соціальної підтримки	22.11.2023	31.12.2023	Відділ по роботі з ветеранами, ветеранами АТО/ООС, внутрішньо-переміщеними особами та взаємодії з правоохоронними органами	

центрів комплектування та соціальної підтримки	Захід 1.2.2.2 Сприяти забезпеченню дотримання норм безбар'єрності при облаштуванні адміністративних приміщень територіальних центрів комплектування та соціальної підтримки	Здійснено сприяння дотриманню норм безбар'єрності при облаштуванні адміністративних приміщень територіальних центрів комплектування та соціальної підтримки	22.11.2023	31.12.2023	Відділ по роботі з ветеранами, ветеранами АТО/ООС, внутрішньо-переміщеними особами та взаємодії з правоохоронними органами	
Завдання 1.2.3 Забезпечено фізичну доступність об'єктів культурної інфраструктури	Захід 1.2.3.1 Провести моніторинг дотримання норм безбар'єрності приміщень бібліотек	Проведено моніторинг дотримання норм безбар'єрності приміщень бібліотек	22.11.2023	31.12.2023	Управління культури, спорту та туризму	
	Захід 1.2.3.2 Сформувати перелік заходів та впровадити заходи з дотримання норм фізичної безбар'єрності бібліотек	Послуги бібліотек надаються з дотриманням норм безбар'єрності	01.01.2024	31.12.2024	Управління культури, спорту та туризму	

<p>Завдання 1.2.4 Забезпечено функціонування системи цивільного захисту і безпеки маломобільних груп населення, включаючи осіб з інвалідністю, в умовах воєнного чи надзвичайного стану</p>	<p>Захід 1.2.4.1 Проведення моніторингу дотримання прав осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення у разі виникнення надзвичайних ситуацій за участю громадських об'єднань, зокрема щодо забезпечення доступності захисних споруд цивільного захисту</p>	<p>Проведено моніторинг дотримання прав осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення щодо забезпечення доступності захисних споруд цивільного захисту</p>	<p>22.11.2023</p>	<p>31.12.2023</p>	<p>Відділ з питань надзвичайних ситуацій, цивільного захисту населення та оборонно-мобілізаційної роботи</p>	
	<p>Захід 1.2.4.2 Облаштувати споруди цивільного захисту засобами, що забезпечують доступ маломобільних груп населення, включаючи осіб з інвалідністю, в умовах воєнного чи надзвичайного стану</p>	<p>Захисні споруди цивільного захисту облаштовано засобами, що забезпечують доступ маломобільних груп населення, включаючи осіб з інвалідністю</p>	<p>01.01.2024</p>	<p>31.12.2024</p>	<p>Відділ з питань надзвичайних ситуацій, цивільного захисту населення та оборонно-мобілізаційної роботи; Управління соціального захисту населення; КНП «Новомосковський міський центр первинної медико-санітарної допомоги»; КНП «Новомосковська центральна міська лікарня»; КП «Новомосковська міська стоматологічна поліклініка» Новомосковської міської ради»; Управління освіти; Управління культури, спорту та туризму; Управління житлово-комунального господарства та капітального будівництва;</p>	

Завдання 1.2.5 Поліпшено умови безперешкодного доступу всіх груп населення, у т.ч. осіб для всіх категорій	Захід 1.2.5.1 Забезпечити доступність частини приміщень об'єктів спортивної інфраструктури	Забезпечено доступність частини приміщень об'єктів спортивної інфраструктури	01.01.2024	31.12.24	Управління культури, спорту та туризму	
молоді, у т.ч. молоді зі стійкими обмеженнями повсякденного функціонування, до об'єктів фізичного оточення	Захід 1.2.5.2 Здійснювати постійно верифікацію даних щодо внесеної інформації стосовно об'єктів спортивної інфраструктури до Реєстру спортивних споруд з метою їх обліку, у т.ч. пристосування для використання усіма групами населення, зокрема особами зі стійким обмеженням повсякденного функціонування, для занять руховою активністю та спортом	Здійснюється щорічна верифікація даних щодо внесеної інформації стосовно об'єктів спортивної інфраструктури до Реєстру спортивних споруд з метою їх обліку, у т.ч. пристосування для використання усіма групами населення, зокрема особами зі стійким обмеженням повсякденного функціонування, для занять руховою активністю та спортом	22.11.2023 01.10.2024	31.12.2023 31.12.2024	Управління культури, спорту та туризму	

<p>Завдання 1.2.6 Забезпечено доступність будівель і приміщень закладів освіти для маломобільних груп населення із забезпеченнями універсального дизайну та розумного пристосування</p>	<p>Захід 1.2.6.1 Провести моніторинг доступності комунальних закладів освіти, закладів професійної (професійно-технічної), фахової передвищої освіти, закладів загальної середньої та дошкільної освіти для маломобільних груп населення</p>	<p>Проведено моніторинг доступності комунальних закладів освіти, закладів професійної (професійно-технічної), фахової передвищої освіти, закладів загальної середньої та дошкільної освіти для маломобільних груп населення</p>	<p>22.11.2023</p>	<p>31.12.2023</p>	<p>Управління освіти</p>	
--	---	---	-------------------	-------------------	--------------------------	--

	<p>Захід 1.2.6.2 Вжити заходи, за результатами моніторингу, щодо забезпечення доступності будівель, в т.ч. приміщень санвузлів, комунальних закладів освіти, закладів професійної (професійно-технічної), фахової передвищої освіти, закладів загальної середньої та дошкільної освіти для маломобільних груп населення</p>	<p>Вжиті заходи, за результатами моніторингу, щодо забезпечення доступності комунальних закладів освіти, закладів професійної (професійно-технічної), фахової передвищої освіти, закладів загальної середньої та дошкільної освіти для маломобільних груп населення</p>	01.01.2024	31.12.2024	Управління освіти	
--	---	---	------------	------------	-------------------	--

3. Стратегічна ціль: фахівці у сфері містобудування, архітектури і транспорту та представники громадськості володіють необхідними знаннями і навичками та застосовують норми і стандарти у сфері доступності

Завдання 1.3.1 Забезпечено впровадження системного підходу до формування компетенцій державних службовців та працівників транспорту з питань забезпечення безбар'єрного простору	Захід 1.3.1.1 Забезпечити навчання персоналу, залученому в перевезенні пасажирів щодо засобів забезпечення доступності під час надання транспортних послуг	Забезпечено навчання персоналу, залученого в перевезенні пасажирів щодо засобів забезпечення доступності під час надання транспортних послуг	22.11.2023 01.07.2024	31.12.2023 31.12.2024	Відділ економіки, транспорту та торгівлі	
<i>Напрямок 2. Інформаційна безбар'єрність: люди незалежно від їх функціональних порушень чи комунікативних можливостей мають доступ до інформації в різних форматах та з використанням технологій, зокрема шрифт Брайля, великошрифтовий друк, аудіодискрипція (тифлокоментування), переклад жестовою мовою, субтитрування, формат, придатний для зчитування програмами екранного доступу, формати простої мови, легкого читання, засоби альтернативної комунікації.</i>						
<i>1. Стратегічна ціль: кожен має рівний доступ до інформації, яку транслюють телерадіоорганізації та яка необхідна для участі у культурному житті, проведенні дозвілля і відпочинку та заняття спортом</i>						
Завдання 2.1.1 Проведено широкі інформаційно-просвітницькі кампанії для працівників державних та комунальних установ, організацій, професійних спільнот та громадськості на всіх рівнях щодо політики	Захід 2.1.1.1 Провести цикл вебінарів для працівників державних та комунальних закладів культури та закладів освіти сфери культури щодо політики безбар'єрності та недискримінації	Проведено цикл вебінарів для працівників державних та комунальних закладів культури та закладів освіти сфери культури щодо політики безбар'єрності та недискримінації	22.11.2023	31.12.2024	Управління культури, спорту та туризму	

безбар'єрності та недискримінації	Захід 2.1.1.2 Провести комунікаційні заходи для працівників публічних бібліотек щодо політики безбар'єрності та недискримінації, важливості створення безбар'єрного середовища, зокрема, придбання книжок для слабозорих та аудіокнижок для поповнення фондів публічних бібліотек територіальних громад	Проведено комунікаційні заходи для працівників публічних бібліотек щодо політики безбар'єрності та недискримінації, важливості створення безбар'єрного середовища, зокрема, придбання книжок для слабозорих та аудіокнижок для поповнення фондів публічних бібліотек територіальних громад	01.01.2024	31.12.2024	Управління культури, спорту та туризму	
	Захід 2.1.1.3 Висвітлити інформацію про стан проведення комунікаційних заходів для працівників публічних бібліотек щодо політики безбар'єрності та недискримінації, важливості створення безбар'єрного середовища	Висвітлено інформацію про стан проведення комунікаційних заходів для працівників публічних бібліотек щодо політики безбар'єрності та недискримінації, важливості створення безбар'єрного середовища	01.01.2024	31.12.2024	Відділ комунікації з громадськістю та інформаційної політики; Управління культури, спорту та туризму	
<i>2. Стратегічна ціль: інформація, необхідна для забезпечення щоденних потреб громадян, є доступною та актуальною</i>						

<p>Завдання 2.2.1 Підвищено інформаційну обізнаність ветеранів та членів їх сімей щодо забезпечення їх прав</p>	<p>Захід 2.2.1.1 Розмістити соціальну рекламу в медичних, освітніх закладах, територіальних центрах комплектування та соціальної підтримки, центрів надання адміністративних послуг тощо</p>	<p>Розміщено соціальну рекламу в медичних, освітніх закладах, територіальних центрах комплектування та соціальної підтримки, центрів надання адміністративних послуг тощо</p>	<p>22.11.2023</p>	<p>31.12.2023</p>	<p>Відділ по роботі з ветеранами, ветеранами АТО/ООС, внутрішньо-переміщеними особами та взаємодії з правоохоронними органами; Управління соціального захисту населення; КНП «Новомосковський міський центр первинної медико-санітарної допомоги»; КНП «Новомосковська центральна міська лікарня»; КП «Новомосковська міська стоматологічна поліклініка» Новомосковської міської ради»; Управління освіти; Центр надання адміністративних послуг</p>	
---	--	---	-------------------	-------------------	--	--

Завдання 2.2.2 Проведено інформаційну кампанію “Україна без бар’єрів”	Захід 2.2.2.1 Забезпечити проведення інформаційно-просвітницької кампанії “Україна без бар’єрів”	Забезпечено проведення інформаційно-просвітницької кампанії “Україна без бар’єрів”	22.11.2023 01.01.2024	31.12.2023 31.12.2024	Відділ комунікації з громадськістю та інформаційної політики; Управління соціального захисту населення; Управління освіти; ; КНП «Новомосковський міський центр первинної медико-санітарної допомоги»; КНП «Новомосковська центральна міська лікарня»; КП «Новомосковська міська стоматологічна поліклініка» Новомосковської міської ради»; Управління культури, спорту та туризму; Відділ з питань надзвичайних ситуацій, цивільного захисту населення та оборонно-мобілізаційної роботи; Відділ по роботі з ветеранами, ветеранами АТО/ООС, внутрішньо-переміщеними особами та взаємодії з правоохоронними органами; Управління по роботі з активами; Відділ економіки, транспорту та торгівлі	
Напрямок 3. Цифрова безбар’єрність: усі суспільні групи мають доступ до швидкісного Інтернету, публічних послуг та публічної цифрової інформації.						
<i>1. Стратегічна ціль: швидкісний Інтернет та засоби доступу доступні для всіх</i>						

Завдання 3.1.1 Забезпечено заклади охорони здоров'я доступом до швидкісного інтернету та засобами доступу до нього	Захід 3.1.1.1 Актуалізувати та здійснити аналіз даних щодо нинішнього стану забезпечення закладів охорони здоров'я доступом до швидкісного інтернету та засобами доступу до нього	Актуалізовано та здійснено аналіз даних щодо нинішнього стану забезпечення закладів охорони здоров'я доступом до швидкісного інтернету та засобами доступу до нього	22.11.2023	31.12.2023	КНП «Новомосковський міський центр первинної медико-санітарної допомоги»; КНП «Новомосковська центральна міська лікарня»; КП «Новомосковська міська стоматологічна поліклініка» Новомосковської міської ради»	
	Захід 3.1.1.2 Сформувати план залучення ресурсів та забезпечити заклади охорони здоров'я доступом до швидкісного інтернету та засобами доступу до нього	Сформовано план залучення ресурсів для забезпечення закладів охорони здоров'я доступом до швидкісного інтернету та засобами доступу до нього	22.11.2023	31.12.2023	КНП «Новомосковський міський центр первинної медико-санітарної допомоги»; КНП «Новомосковська центральна міська лікарня»; КП «Новомосковська міська стоматологічна поліклініка» Новомосковської міської ради»	
	Захід 3.1.1.3 Забезпечити укріття закладів охорони здоров'я Wi-Fi покриттям	Забезпечено укріття закладів охорони здоров'я Wi-Fi покриттям	01.01.2024	31.03.2024	КНП «Новомосковський міський центр первинної медико-санітарної допомоги»; КНП «Новомосковська центральна міська лікарня»; КП «Новомосковська міська стоматологічна поліклініка» Новомосковської міської ради»	
Завдання 3.1.2 Забезпечено необхідним програмним забезпеченням та засобами доступу до	Захід 3.1.2.1 Забезпечити доступом до швидкісного інтернету та засобами доступу до нього публічних бібліотек	80% публічних бібліотек міста забезпечено доступом до швидкісного інтернету та засобами доступу до нього	22.11.2023	31.12.2024	Управління культури, спорту та туризму	

інтернету осіб з інвалідністю, закладів освіти та культури, а також бібліотек та інших хабів в межах міста	Захід 3.1.2.2 Створити канали доставки електронних документів до жителів міста	У 60 % публічних бібліотек міста створено канали доставки електронних документів до жителів	01.01.2024	31.12.2024	Управління культури, спорту та туризму	
	Захід 3.1.2.3 Розробити і впровадити додаткові послуги з аудіо супроводу електронних документів для потреб осіб з обмеженими фізичними можливостями	10% публічних бібліотек міста надають додаткові послуги з аудіо супроводу електронних документів для потреб осіб з обмеженими фізичними можливостями	01.01.2024	31.12.2024	Управління культури, спорту та туризму	
	Захід 3.1.2.4 Оснастити комп'ютери в публічних бібліотеках тифлокомплексами	10 комп'ютерів в публічних бібліотеках міста оснащені тифлокомплексами	01.07.2024	31.12.2024	Управління культури, спорту та туризму	
	Захід 3.1.2.5 Створити WI-FI зони (хаби) у приміщеннях публічних бібліотек	80% WI-FI зон (хабів) працює у приміщеннях публічних бібліотек	01.07.2024	31.12.2024	Управління культури, спорту та туризму	
<i>2. Стратегічна ціль: усім громадянам доступні цифрові послуги</i>						
Завдання 3.2.1 Впровадження Єдиної інформаційної системи соціальної сфери (далі - ЄІССС)	Захід 3.2.1.1 Створити реєстр організацій, що надають соціальні послуги	Створено регіональний реєстр організацій, що надають соціальні послуги	22.11.2023	31.12.2023	Управління соціального захисту населення	
	Захід 3.2.1.2 Забезпечити функціонування Реєстру надавачів та отримувачів соціальних послуг	Забезпечено функціонування на регіональному рівні Реєстру надавачів та отримувачів соціальних послуг	22.11.2023	31.12.2023	Управління соціального захисту населення	

	Захід 3.2.1.3 Створити підсистеми ЄІССС кейс-менеджер	Взято участь у впровадженні підсистеми ЄІССС кейс-менеджер	22.11.2023	31.12.2023	Управління соціального захисту населення	
Напрямок 4. Суспільна та громадянська безбар'єрність: забезпечено рівні можливості участі всіх людей, їх об'єднань та окремих суспільних груп у житті громад та держави, рівний доступ до суспільно-політичного та культурного життя, сприятливе середовище для фізичного розвитку та самореалізації, а також інклюзивне середовище як передумова для участі у всіх формах суспільного життя та громадської активності						
1. Стратегічна ціль: різні групи населення користуються рівними правами та можливостями для соціального залучення та громадянської участі						
Завдання 4.1.1 Проведено заходи щодо впровадження практик та механізмів соціальної та громадської участі, зокрема щодо забезпечення безбар'єрності	Захід 4.1.1.1 Провести міжрегіональні обміни молоддю, у т.ч. молоді з інвалідністю та молоді з числа внутрішньо переміщених осіб, яка постраждала внаслідок війни, з метою підвищення їхньої соціальної та громадської участі у процесах відновлення країни	Проведено міжрегіональні обміни молоддю, у т.ч. молоді з інвалідністю та молоді з числа внутрішньо переміщених осіб, яка постраждала внаслідок війни, з метою підвищення їхньої соціальної та громадської участі у процесах відновлення країни	01.06.2024	31.08.2024	Управління культури, спорту та туризму; Відділ по роботі з ветеранами, ветеранами АТО/ООС, внутрішньо-переміщеними особами та взаємодії з правоохоронними органами	

	<p>Захід 4.1.1.2 Організувати роботу СпівДія хабів на базі молодіжних центрів та молодіжних просторів з надання послуг, у т.ч. онлайн, спрямованих на створення безбар'єрного доступу, соціальної та громадської адаптації всіх груп населення зокрема, постраждалих внаслідок війни, у т.ч. молоді з інвалідністю та молоді з числа внутрішньо переміщених осіб, до гуманітарної, психологічної та юридичної підтримки, кар'єрного консультування, послуг з неформальної освіти тощо</p>	<p>Організовано роботу СпівДія хабів на базі молодіжних центрів та молодіжних просторів з надання послуг, у т.ч. онлайн, спрямованих на створення безбар'єрного доступу, соціальної та громадської адаптації всіх груп населення зокрема, постраждалих внаслідок війни, у т.ч. молоді з інвалідністю та молоді з числа внутрішньо переміщених осіб, до гуманітарної, психологічної та юридичної підтримки, кар'єрного консультування, послуг з неформальної освіти тощо</p>	22.11.2023	31.12.2023	<p>Управління культури, спорту та туризму; Відділ по роботі з ветеранами, ветеранами АТО/ООС, внутрішньо-переміщеними особами та взаємодії з правоохоронними органами</p>	
--	--	---	------------	------------	---	--

<p>Завдання 4.1.2 Реалізовано програму залучення молоді до громадянського та політичного життя, зокрема, осіб з інвалідністю та молоді з числа внутрішньо переміщених осіб</p>	<p>Захід 4.1.2.1 Провести освітньо-виховні заходи (тренінги, семінари, форуми) для представників молодіжних центрів та активної молоді для підвищення рівня їх спроможності та якості діяльності, зокрема щодо роботи з різними категоріями молоді, у т.ч. особами з інвалідністю та молоді з числа внутрішньо переміщених осіб, для її залучення до громадянського та політичного життя</p>	<p>Проведено освітньо-виховні заходи (тренінги, семінари, форуми) для представників молодіжних центрів та активної молоді для підвищення рівня їх спроможності та якості діяльності, зокрема щодо роботи з різними категоріями молоді, у т.ч. особами з інвалідністю та молоді з числа внутрішньо переміщених осіб, для її залучення до громадянського та політичного життя</p>	<p>22.11.2023</p>	<p>31.01.2024</p>	<p>Управління культури, спорту та туризму; Відділ по роботі з ветеранами, ветеранами АТО/ООС, внутрішньо-переміщеними особами та взаємодії з правоохоронними органами</p>	
	<p>Захід 4.1.2.2 Провести тренінги для представників молодіжних рад, у т.ч. молоді з інвалідністю, та молоді з числа внутрішньо переміщених осіб, яка постраждала внаслідок війни, щодо участі у процесах ухвалення рішень</p>	<p>Проведено тренінги для представників молодіжних рад, у т.ч. молоді з інвалідністю, та молоді з числа внутрішньо переміщених осіб, яка постраждала внаслідок війни, щодо участі у процесах ухвалення рішень</p>	<p>22.11.2023 01.01.2024</p>	<p>31.12.2023 31.12.2024</p>	<p>Управління культури, спорту та туризму; Відділ по роботі з ветеранами, ветеранами АТО/ООС, внутрішньо-переміщеними особами та взаємодії з правоохоронними органами</p>	

	Захід 4.1.2.3 Провести інформаційно-просвітницькі заходи (акції, форуми, тренінги) для молоді стосовно інструментів участі молоді у громадянському та політичному житті	Проведено інформаційно-просвітницькі заходи (акції, форуми, тренінги) для молоді стосовно інструментів участі молоді у громадянському та політичному житті	22.11.2023 01.01.2024	31.12.2023 31.12.2024	Управління культури, спорту та туризму; Відділ по роботі з ветеранами, ветеранами АТО/ООС, внутрішньо-переміщеними особами та взаємодії з правоохоронними органами	
2. Стратегічна ціль: усім громадянам доступні публічні та соціальні послуги, які відповідають міжнародним стандартам						
Завдання 4.2.1 Проведено комплексне дослідження діючої системи соціальних послуг для осіб з інвалідністю / сімей з дітьми з інвалідністю, дітьми з порушенням розвитку або в яких існує ризик отримання таких порушень, в Україні та визначено перспективи у подальшому формуванні вищезазначеної системи	Захід 4.2.1.1 Зібрати та узагальнити інформацію про поточну ситуацію в місті щодо надання соціальних послуг особам з інвалідністю/ сім'ям з дітьми з інвалідністю, дітьми з порушенням розвитку або в яких існує ризик отримання таких порушень (включаючи ситуацію до та після впровадження воєнного стану)	Зібрано та узагальнено інформацію про поточну ситуацію в області щодо надання соціальних послуг особам з інвалідністю / сім'ям з дітьми з інвалідністю, дітьми з порушенням розвитку або в яких існує ризик отримання таких порушень (включаючи ситуацію до та після впровадження воєнного стану)	22.11.2023	30.02.2024	Управління соціального захисту населення	

Завдання 4.2.2 Забезпечено координацію послуг навколо особи/дитини зі стійким обмеженням повсякденного функціонування	Захід 4.2.2.1 Створити умови для спеціальної підготовки асистентів учня, в тому числі з числа батьків (інших законних представників) дітей з інвалідністю, які за висновком інклюзивно-ресурсного центру потребують супроводу під час інклюзивного навчання	Створено умови для спеціальної підготовки асистентів учня, в тому числі з числа батьків (інших законних представників) дітей з інвалідністю, які за висновком інклюзивно-ресурсного центру потребують супроводу під час інклюзивного навчання	22.11.2023	31.12.2024	Управління соціального захисту населення	
	Захід 4.2.2.2 Створити умови для організації надання соціальної послуги із супроводу під час інклюзивного навчання	Створено умови для організації надання соціальної послуги із супроводу під час інклюзивного навчання	22.11.2023	31.12.2024	Управління соціального захисту населення	

<p>Завдання 4.2.3 Запроваджено процес розвитку соціальної послуги підтриманого проживання для осіб з інвалідністю, осіб похилого віку</p>	<p>Захід 4.2.3.1 Вивчити питання щодо забезпечення житловими приміщеннями дітей з інвалідністю з числа дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, які проживають у державних або інших соціальних установах, після досягнення повноліття</p>	<p>Вивчене питання щодо забезпечення житловими приміщеннями дітей з інвалідністю з числа дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, які проживають у державних або інших соціальних установах, після досягнення повноліття</p>	<p>22.11.2023</p>	<p>01.03.2024</p>	<p>Управління соціального захисту населення; Служба у справах дітей</p>	
---	---	---	-------------------	-------------------	---	--

	<p>Захід 4.2.3.3 Забезпечити консультування батьків та інших членів родин, в сім'ях яких проживають дієздатні особи з інтелектуальними та психічними порушеннями, щодо механізмів державної підтримки таких осіб, зокрема, визнання особи обмежено дієздатною та /або надання соціальних послуг дієздатним особам з інтелектуальними та психічними порушеннями (підтримане проживання, консультування тощо) для зменшення кількості осіб, яких у судовому порядку визнають недієздатними (щоквартально).</p>	<p>Забезпечене консультування батьків та інших членів родин, в сім'ях яких проживають дієздатні особи з інтелектуальними та психічними порушеннями, щодо механізмів державної підтримки таких осіб, зокрема, визнання особи обмежено дієздатною та /або надання соціальних послуг дієздатним особам з інтелектуальними та психічними порушеннями (підтримане проживання, консультування тощо) для зменшення кількості осіб, яких у судовому порядку визнають недієздатними (щоквартально).</p>	22.11.2023	31.12.2023	<p>Управління соціального захисту населення; Служба у справах дітей</p>	
--	---	--	------------	------------	--	--

3. Стратегічна ціль: держава сприяє підвищенню рівня здоров'я та забезпеченню фізичної активності населення

<p>Завдання 4.3.1 Інтегровано державну політику охорони здоров'я в частині здоров'я населення, просвітництва, гуманізації та культивування здорового способу життя із державною політикою безбар'єрності (принцип "здоров'я, а не лікування")</p>	<p>Захід 4.3.1.1 Провести гендерно чутливі інформаційно-просвітницькі заходи для зміцнення здоров'я населення, раннього виявлення захворювань, формування навиків здорового способу життя, у тому числі щодо зниження поширеності тютюнокуріння, відповідальної поведінки (принцип "здоров'я, а не лікування")</p>	<p>Проведено гендерно чутливі інформаційно-просвітницькі заходи для зміцнення здоров'я населення, раннього виявлення захворювань, формування навиків здорового способу життя, у тому числі щодо зниження поширеності тютюнокуріння, відповідальної поведінки (принцип "здоров'я, а не лікування")</p>	<p>22.11.2023</p>	<p>31.12.2024</p>	<p>КНП «Новомосковський міський центр первинної медико-санітарної допомоги»; КНП «Новомосковська центральна міська лікарня»; КП «Новомосковська міська стоматологічна поліклініка» Новомосковської міської ради»</p>	
	<p>Захід 4.3.1.2 Спростити доступ різних груп населення до вакцинації</p>	<p>Спростено доступ різних груп населення до вакцинації</p>	<p>22.11.2023</p>	<p>31.12.2024</p>	<p>КНП «Новомосковський міський центр первинної медико-санітарної допомоги»; КНП «Новомосковська центральна міська лікарня»</p>	

	Захід 4.3.1.3 Висвітлити інформацію про гендерно-чутливі інформаційно-просвітницькі заходи для зміцнення здоров'я населення, раннього виявлення захворювань, формування навиків здорового способу життя, у тому числі щодо зниження поширеності тютюнокуріння, відповідальної самозбережувальної поведінки (за принципом: “здоров'я, а не лікування”)	Висвітлено інформацію про гендерно-чутливі інформаційно-просвітницькі заходи для зміцнення здоров'я населення, раннього виявлення захворювань, формування навиків здорового способу життя, у тому числі щодо зниження поширеності тютюнокуріння, відповідальної самозбережувальної поведінки (за принципом: “здоров'я, а не лікування”)			КНП «Новомосковський міський центр первинної медико-санітарної допомоги»; КНП «Новомосковська центральна міська лікарня»; КП «Новомосковська міська стоматологічна поліклініка» Новомосковської міської ради»	
Завдання 4.3.2 Забезпечно розвиток гендерно чутливого простору в закладах охорони здоров'я, розширено застосування підходів дружніх до сімей з дітьми та маломобільних груп населення	Захід 4.3.2.1 Врахувати підходи гендерної чутливості, дружності до сімей з дітьми та маломобільних груп населення при будівництві, реконструкції закладів охорони здоров'я	Врахувати підходи гендерної чутливості, дружності до сімей з дітьми та маломобільних груп населення при будівництві, реконструкції закладів охорони здоров'я	22.11.2023	31.12.2024	КНП «Новомосковський міський центр первинної медико-санітарної допомоги»; КНП «Новомосковська центральна міська лікарня»; КП «Новомосковська міська стоматологічна поліклініка» Новомосковської міської ради»	

	Захід 4.3.2.2 Розширити охоплення послугою раннього втручання в закладах охорони здоров'я за принципом раннього виявлення дітей, які мають порушення розвитку або в яких існує ризик виникнення таких порушень	Розширене охоплення послугою раннього втручання в закладах охорони здоров'я за принципом раннього виявлення дітей, які мають порушення розвитку або в яких існує ризик виникнення таких порушень	22.11.2023	31.12.2024	КНП «Новомосковський міський центр первинної медико-санітарної допомоги»; КНП «Новомосковська центральна міська лікарня»	
Завдання 4.3.3 Забезпечено розвиток доступних послуг з охорони психічного здоров'я, зокрема осіб, які мають комплексні розлади психіки або в яких існує ризик розвитку розладів психіки та подолання стигматизації звернень за психологічною та психіатричною допомогою	Завдання 4.3.3.1 Забезпечити відкриття психіатричних відділень та Mental health центрів в багатофункціональних лікарнях та спеціалізованих закладах з дотриманням вимог законодавства та прав людини, забезпечення безбар'єрного доступу пацієнтів до стаціонарної психіатричної допомоги після проведення оцінювання за системою quality rights	Забезпечено відкриття психіатричних відділень та Mental health центрів в багатофункціональних лікарнях та спеціалізованих закладах з дотриманням вимог законодавства та прав людини, забезпечення безбар'єрного доступу пацієнтів до стаціонарної психіатричної допомоги після проведення оцінювання за системою quality rights	22.11.2023	31.12.2024	КНП «Новомосковський міський центр первинної медико-санітарної допомоги»; КНП «Новомосковська центральна міська лікарня»	

Завдання 4.3.4 Створено систему реабілітаційної допомоги військовослужбовцям та ветеранам	Захід 4.3.4.1 Розробити маршрут Захисника для отримання комплексної реабілітації: скерування до закладів охорони здоров'я / реабілітаційних закладів, які надають реабілітаційні послуги.	Розроблено маршрут Захисника для отримання комплексної реабілітації: скерування до закладів охорони здоров'я / реабілітаційних закладів, які надають реабілітаційні послуги.	22.11.2023	01.03.2024	Відділ по роботі з ветеранами, ветеранами АТО/ООС, внутрішньо-переміщеними особами та взаємодії з правоохоронними органами; КНП «Новомосковський міський центр первинної медико-санітарної допомоги»; КНП «Новомосковська центральна міська лікарня»;	
	Захід 4.3.4.2 Забезпечити принципи доказовості та біопсихосоціальної моделі Міжнародної класифікації функціонування обмеження життєдіяльності та здоров'я (МКФ) під час надання реабілітаційних послуг шляхом перегляду програм санаторно-курортного лікування	Забезпечено принципи доказовості та біопсихосоціальної моделі Міжнародної класифікації функціонування обмеження життєдіяльності та здоров'я (МКФ) під час надання реабілітаційних послуг шляхом перегляду програм санаторно-курортного лікування	22.11.2023	31.12.2024	КНП «Новомосковський міський центр первинної медико-санітарної допомоги»; КНП «Новомосковська центральна міська лікарня»	
Завдання 4.3.5 Запроваджено систему раннього втручання	Захід 4.3.5.1 Провести моніторинг та оцінювання якості послуги раннього втручання, що вже надається	Проведено моніторинг та оцінювання якості послуги раннього втручання, що вже надається	01.04.2024	30.07.2024	Управління соціального захисту населення	
	Захід 4.3.5.2 Визначити потреби населення в послугі раннього втручання	Визначено потреби населення в послугі раннього втручання	01.05.2024	30.07.2024	Управління соціального захисту населення	

	Захід 4.3.5.3 Розробити регіональний план розвитку системи раннього втручання	Розроблено регіональний план розвитку системи раннього втручання	01.04.2024	30.07.2024	Управління соціального захисту населення	
	Захід 4.3.5.4 Провести моніторинг та оцінювання виконання регіонального плану розвитку системи раннього втручання	Проведено моніторинг та оцінювання виконання регіонального плану розвитку системи раннього втручання	01.04.2024	30.07.2024	Управління соціального захисту населення	
	Захід 4.3.5.5 Провести інформаційно-рекламні кампанії	Проведено відповідні інформаційно-рекламні кампанії	01.08.2024	31.12.2024	Управління соціального захисту населення	
	Захід 4.3.5.6 Здійснити розробку (перегляд) місцевих цільових програм	Здійснено розробку (перегляд) місцевих цільових програм	01.04.2024	30.07.2024	Управління соціального захисту населення	

	Захід 4.3.5.7 Запровадити програми, спрямовані на підвищення рівня поінформованості сімей з дітьми, які мають порушення розвитку або в яких існує ризик виникнення таких порушень, щодо функціонування мережі закладів (установ), організацій, підприємств, які надають послугу раннього втручання, з метою зниження рівня інституціалізації дітей у ранньому віці та інвалідизації дітей	Запровадити заходи, спрямовані на підвищення рівня поінформованості сімей з дітьми, які мають порушення розвитку або в яких існує ризик виникнення таких порушень, щодо функціонування мережі закладів (установ), організацій, підприємств, які надають послугу раннього втручання, з метою зниження рівня інституціалізації дітей у ранньому віці та інвалідизації дітей	01.04.2024	31.12.2024	Управління соціального захисту населення	
Завдання 4.3.6 Запроваджено систему надання професійної комплексної послуги, що передбачає тимчасовий догляд, виховання та реабілітацію дитини в сім'ї патронатного вихователя	Захід 4.3.6.1 Провести моніторинг стосовно випадків і причин потрапляння дітей у складні життєві обставини та визначення потреби міста у запровадженні послуги патронату над дитиною з визначенням кількості патронатних сімей	Проведено моніторинг стосовно випадків і причин потрапляння дітей у складні життєві обставини та визначення потреби міста у запровадженні послуги патронату над дитиною з визначенням кількості патронатних сімей	22.11.2024	31.12.2023	Служба у справах дітей	
	Захід 4.3.6.2 Провести інформаційно-рекламні компанії	Проведено відповідні інформаційно-рекламні компанії	22.11.2023 01.06.2024	31.12.2023 31.12.2024	Служба у справах дітей	

	Захід 4.3.6.3 Провести навчання кандидатів у патронатні вихователі	Проведено навчання кандидатів у патронатні вихователі	22.11.2023 01.01.2024	31.12.2023 31.12.2024	Служба у справах дітей	
	Захід 4.3.6.4 Висвітлення інформації про розвиток системи сімей патронатних вихователів	Висвітлено інформацію про розвиток системи сімей патронатних вихователів	22.11.2023 01.01.2024	31.12.2023 31.12.2024	Служба у справах дітей	
Напрямок 5. Освітня безбар'єрність: створені рівні можливості та вільний доступ до освіти, зокрема освіти протягом життя, а також здобуття іншої професії, підвищення кваліфікації та опанування додаткових компетентностей.						
<i>1. Стратегічна ціль: освітні потреби дорослих, молоді та дітей забезпечені якісною освітою продовж життя</i>						
Завдання 5.1.1 Забезпечено підвищення рівня якості надання освітніх послуг у закладах загальної середньої освіти	Захід 5.1.1.1 Забезпечити функціонування мережі спеціальних класів відповідно до потреб міста	Забезпечено функціонування мережі спеціальних класів відповідно до потреб громади	22.11.2023	31.12.2024	Управління освіти	
<i>2. Стратегічна ціль: потенціал кожної особи розкривається завдяки інклюзивній освіті</i>						
Завдання 5.2.1 Забезпечено заклади освіти на всіх рівнях освіти допоміжними засобами для навчання та	Захід 5.2.1.1 Забезпечити осіб з особливими освітніми потребами допоміжними засобами навчання	Забезпечено осіб з особливими освітніми потребами допоміжними засобами навчання	22.11.2023	31.12.2024	Управління освіти	

спеціальними підручникам, посібниками, в тому числі надрукованими шрифтом Брайля	Захід 5.2.1.2 Забезпечити осіб з особливими освітніми потребами спеціальними підручниками, посібниками, в тому числі надрукованими шрифтом Брайля, що друкуються за державним замовленням за рахунок державних коштів	Забезпечено осіб з особливими освітніми потребами спеціальними підручниками, посібниками, в тому числі надрукованими шрифтом Брайля, що друкуються за державним замовленням за рахунок державних коштів	22.11.2023	31.12.2024	Управління освіти	
Завдання 5.2.2 Створено умови для здобуття освіти осіб з особливими освітніми потребами відповідно до їхніх потреб та можливостей	Захід 5.2.2.1 Сприяти розширенню мережі освітніх центрів Державної установи “Школа супергероїв” у міській дитячій лікарні	Вжито заходи щодо розширення мережі освітніх центрів Державної установи “Школа супергероїв” у міській дитячій лікарні	22.11.2023	31.12.2024	КНП «Новомосковська центральна міська лікарня»	
	Захід 5.2.2.2 Висвітлити інформацію щодо діяльності освітніх центрів Державної установи “Школа супергероїв” міській дитячій лікарні	Висвітлити інформацію щодо діяльності освітніх центрів Державної установи “Школа супергероїв” у міській дитячій лікарні			КНП «Новомосковська центральна міська лікарня»; Відділ комунікації з громадськістю та інформаційної політики	
Напрямок 6. Економічна незалежність: всі громадяни незалежно від віку, статі, сімейного стану чи стану здоров'я мають умови та можливості для працевлаштування, отримання фінансових та інших ресурсів для заняття підприємництвом чи самозайнятстю						
1. Стратегічна ціль: наявні дієві механізми необхідні для заснування і здійснення підприємницької діяльності, самозайнятості та працевлаштування, є актуальною і доступною для всіх учасників ринку праці						

Завдання 6.1.1 Розвиток туристичної інфраструктури відповідно до кращих світових стандартів туристичної індустрії	Захід 6.1.1.1 Організація участі в семінарах Державного агентства розвитку туризму України суб'єктів туристичної діяльності міста	100% суб'єктів туристичної діяльності міста прийняли участь у семінарах	22.11.2023	30.06.2024	Управління культури, спорту та туризму	
	Захід 6.1.1.2 Висвітлити інформацію щодо проведення семінарів Державним агентством розвитку туризму України за участі представників суб'єктів туристичної діяльності міста	Висвітлено інформацію щодо проведення семінарів Державним агентством розвитку туризму України за участі представників суб'єктів туристичної міста	22.11.2023	30.06.2024	Управління культури, спорту та туризму; Відділ комунікації з громадськістю та інформаційної політики	

Перший заступник міського голови

Тарас ЗДРЕНИК